

AGRAÏMENTS

Agraeixo als Claustres dels CEIP Bellaterra, Serraparera, Turó de Guiera de Cerdanyola del Vallès, i Nostra Llar de Sabadell i l'IES Gorgs de Cerdanyola del Vallès el que m'hagin obert les seves escoles per passar el material per realitzar el meu treball, i pels suggeriments i l'interès que han demostrat. Voldria donar les gràcies molt especialment als directors/es i als tutors/es de les classes amb les quals he treballat i que a més han col.laborat en l'entrevista:

Montse Brasó i Montse Estival, Anna Costa i Montse Font, Xavier Gual i Carme Sentís, Anna Clariana i Pilar Gorina de l'escola Bellaterra, així com el seu director, Jaume Cella que m'ha suggerit una pel.lícula com a material.

Montse Garrobé i Xaro Prades, Fredes Furones i Pepi Moliner, Montse Ardiaca i Maribel García, Teresa Bernal i Simeón Bravo, de l'escola Serraparera, així com la seva directora, Dolors Gracia, que m'ha donat totes les facilitats.

Tot el claustre i la directora, Aurora Baigorri, de l'escola Turó de Guiera, la meva escola, que tots estaven disposats a ajudar-me, i donar-me totes les facilitats, però especialment a Teresa Cabrera, Montserrat Crehueras, Manolo Herrero, Jesús Aguado, Dani Olivera i Marisol García, que m'han ajudat amb els seus comentaris i crítiques positives, a més de col.laborar amb mi en el treball.

Laura Blanco, Montse Ertá, Montse Armengol i Pepa Peiró així com a la seva directora Roser Ripoll de Nostra Llar de Sabadell, que m'han obert la seva escola com si fos la meva.

Teresa Sáiz, Vidal Gómez, Fabiola Requeno, tutors de primer d'ESO de l'IES Gorgs, així com els coordinadors Toni Mas i Alfons Degano i la seva directora, Núria Prats, que no han tingut inconvenient a acceptar la meva ajuda en la programació d'Acció Tutorial.

A la Margarida Recasens, al Carles Senpau i a la Núria Llorens del Centre de Recursos Pedagògics de Cerdanyola del Vallès, per la seva col.laboració en tot el que els vaig demanar, tant en material, com en l'ajuda en mitjans audiovisuals, com el fer possible la conferència de la Concepció Poch.

També vull agrair des d'aquí a la Maria Antònia Plaxats per les seves propostes, i a en Joan Carles Melich pels seus consells.

Una mostra de gratitud molt especial per a la Marisol García, la Roser Ripoll i l'Angel Alvarez que han acceptat llegir la primera versió d'aquest treball i que amb els seus comentaris, crítiques i correccions l'han fet millorar molt.

I per últim l'agraïment més destacat per a la meva supervisora, Concepció Poch, que m'ha orientat i no ha escatimat el seu temps per atendre'm sempre que ha sigut necessari.

PAU, TOLERÀNCIA I SINCERITAT

(La poesia va dirigida a les nostres amigues: la Pau, la Tolerància i la Sinceritat)

Pau, amiga nostra, vine a dir-nos el que tu sents.
Tolerància, explica'ns el que tu ens vols dir.
Sinceritat, si tots tots fossim com tu, el món seria millor.

(Les nostres amigues: la Pau, la Tolerància i la Sinceritat ens diuen):

La Pau, la Tolerància i la Sinceritat
no es troben per causalitat
S'han de buscar amb el cor.

Humans, feu cas!!!

Si viviu amb Pau, Tolerància i Sinceritat
viureu com s'ha de viure.

Sílvia (Sisè de Primària)
CEIP Turó de Guiera

ÍNDEX

1- INTRODUCCIÓ:	
1.1- Gènesi de la temàtica escollida	4
1.2- Descripció i justificació: marc teòric	6
1.3- Objectius	9
1.4- Hipòtesi inicial del treball	10
2- TREBALL DUT A TERME:	
2.1- Disseny del pla de treball: enfocament i fases d'execució	11
2.2- Calendari	12
2.3- Metodologia	16
2.4- Recursos pedagògics emprats	17
3- FORMACIÓ PERSONAL	
3.1- Activitats de Formació personal	21
3.2- Resultats i utilitat	21
4- RELACIÓ I DESCRIPCIÓ DEL MATERIAL I ACTIVITATS	
4.1- Validació del material	22
4.2- Material per a tots els Cicles de Primària	22
4.2.1- Educació Infantil	22
4.2.2- Primer Cicle de Primària	26
4.2.3- Segon Cicle de Primària	35
4.2.4- Cicle Superior de Primària	46
4.3- Material per a Primer Cicle de Secundària	58
5- VALORACIÓ DEL MATERIAL PASSAT	
5.1- Educació Infantil	68
5.2- Primer Cicle de Primària	72
5.3- Segon Cicle de Primària	77
5.4- Cicle Superior de Primària	82
5.5- Primer Cicle de Secundària	88
6- DESCRIPCIÓ I VALORACIÓ DE LES ENTREVISTES ALS PROFESSORS	
6.1- Entrevista als Professors	91
6.2- Valoració de les entrevistes	92
7- COMPARACIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS AMB LA HIPÒTESI INICIAL	
	96
8- CONCLUSIONS	
	97
9- BIBLIOGRAFIA	
	98

1.- INTRODUCCIÓ

1.1-Gènesi de la temàtica escollida.-

El tema de l'educació en valors és un tema que sempre m'ha interessat. La societat d'avui en dia dona una sèrie de valors diferents de la de fa cinquanta anys. Ni millors, ni pitjors, diferents. *“En la nostra societat actual, no és que no hi hagi valors, és que ens manquen els criteris clars per establir el que val enfront del que no val, quin és el valor de l'antivalor”* (Mèlich-1996)

Estic d'acord amb aquesta cita que he tret d'en Joan Carles Mèlich. Penso que l'escola pot ajudar els infants a destriar el valor de l'antivalor; i com que n'estic convençuda, sempre m'ha interessat l'educació en valors com a forma de comunicació vivencial.

El Claustre de l'escola a la qual pertanyo, ha tingut una sensibilitat especial per aquest tema. Primer com a Directora i després com a Cap d'Estudis, he impulsat una programació de valors. Fa dos cursos varem engegar, dins del PCC (Projecte Curricular de Centre) l'apartat d'Ètica a fi i efecte de discutir i posar-nos d'acord en quins són els valors que treballem i quina escala cofeccionem entre tots. Varem tenir dificultats a l'hora de trobar material que ens satisfés. També vaig assistir a un curs dels de Formació Permanent titulat: "Els valors a l'escola". El vaig trobar molt interessant, tant pel tema, com per la metodologia, com per la manera d'enfocar-lo. Me'n vaig adonar que també hi ha uns valors que cal treballar, que no abunden en la nostra societat, que els nens no se'ls troben cada dia, entre les persones que els envolten, ni en els mitjans audiovisuals, que són els que es deriven del sofriment, del fracàs, de la pèrdua, i de la mort.

Potser no hagués passat de ser una reflexió i no m'hagués atrevit a enfocar-ho obertament si no hagués passat la tragèdia del càmping "Las Nieves" de Biescas. Allà es varen morir una família de Cerdanyola els nens de la qual eren alumnes nostres i la mare era mestra, encara que exercia en una altra escola, però que la coneixia molt, com a mare i com a mestra.

El curs passat, el nen havia de ser alumne meu. Els seus companys, amics tots ells, varen arribar el setembre molt apenats. Jo era la seva tutora. Què calia fer? Vaig comentar-ho amb alguns companys: què calia fer com escola, però què calia fer a la classe. Parlar-ne obertament? Esquivar el tema? No parlar-ne? Aquesta última opció va resultar impossible ja que foren els mateixos nens/es qui ho proposaren. Varem fer una tutoria només amb un sol punt: Què en penseu del que li ha passat a l'Oriol? Tots varen participar escrivint poemes, descripcions, cartes, varen participar a la Missa Funeral... però per a mi va ser una experiència colpidora difícil d'encarrilar.

Per això quan la Concepció Poch va proposar, en el curs sobre valors, l'opció de tractar la pèrdua, el fracàs, el sofriment i la mort com a generadors de valors ho vaig trobar molt interessant. Vaig comprovar que no hi havia res a nivell pràctic dins l'ensenyament sobre aquests temes, i veient la necessitat de portar-ho a terme, vaig creure necessari demanar una Llicència per Estudis. Vaig anar a veure la Concepció Poch que em va orientar i vaig presentar una sollicitud de llicència que em varen concedir i m'he passat aquest any treballant sobre el tema. M'ha interessat molt, he treballat molt, però també he disfrutat molt. Penso que

és un tema verge que interessa tothom, però que ens fa por d'enfrontar-nos-hi. Dins la nostra societat competitiva i elitista, el fracàs, el sofriment, la pèrdua i, com a última pèrdua, la mort, no es poden acceptar. Tots volem ser guapos, intel·ligents, tenir bona salut, i posseir com més coses millor. Sembla que fins i tot hem de demanar perdó per estar malalts. I quan alguna d'aquestes coses fallen o fallen totes, som els més desgraciats, no podem ser feliços. No tenim ni la resignació necessària, ni la paciència que ens cal, ni l'esperança, ni l'autoestima necessàries.

Crec que aquest treball pot ser una aportació a l'estudi dels valors diem-ne més convencionals i d'altres que es deriven d'aquestes situacions que considerem negatives.

1.2-Descripció i justificació: marc teòric.-

El títol del meu treball és: *Valors i felicitat: educar per l'acceptació del fracàs, el sofriment, la pèrdua i la mort.*

Què entenem per felicitat? En la definició de felicitat és molt difícil posar-nos d'acord. Segons l'època, segons l'edat, segons l'ambient, tenim diferent concepte d'aquest estat d'ànim. És completament subjectiu.

En el seu llibre *Filosofia de la felicitat*, Josep Muñoz fa un repàs del que han entès per felicitat alguns dels filòsofs més importants de la Història. He extret d'aquest llibre alguns dels conceptes de filòsofs prototípus d'una època perquè ens adonem que aquesta paraula no ha tingut el mateix significat, fins i tot segons l'època han sigut antagònics, però que malgrat això, és un tema que sempre ha preocupat.

No es més feliç qui més té, ni qui més pot, ni qui més val, sinó aquell que obre la seva vida a l'horitzó sempre canviant de la llibertat. És una màxima d'en Sèneca.

La saviesa és una forma de felicitat, ho deia l'Aristòtil.

Tenir al nostre abast organització venturosa, bellesa, esperit, gràcia, talent, honors, riquesa, plaers, glòria; aquesta és la felicitat real i perfecta, segons La Mettrie.

La necessitat i la privació engendren dolor; de la mateixa manera que el benestar i l'abundància fan brollar el tedi. L'únic remei contra aquests mals de l'ànima és la riquesa interior, la riquesa d'esperit; és el concepte de felicitat de Schopenhauer.

L'home cerca apassionadament la felicitat total. Mai no ens trobem tan desvalguts enfront del sofriment com quan estimem, ni mai som tan desesperadament desgraciats com quan hem perdut l'objecte estimat o el seu amor, segons Freud.

Com que el tedi es una cosa que no es pot evitar al llarg de la vida, Russell recomana educar la joventut amb certa capacitat per suportar-lo, ja que aprendre a conviure-hi és indispensable per a conquerir la felicitat. Entre les causes de la felicitat Russell troba: l'afecte, la família, el treball, l'esforç o la resignació.

Tota veritable formació implica una educació del desig, sobretot perquè hi ha persones que són incapaces de dominar els impulsos, mentre d'altres són incapaces de cobejar res, escriu Marlow.

En l'èpilog, J. Muñoz diu: *“Crec que el gran parany actual de la felicitat ja no consisteix tant a hipotecar el benestar present per un futur quimèric, sinó a reduir la quimera a un batut de diversions, electrodomèstics o satisfaccions (la cultura de la bomba de neutrons)”*.

De tots aquests pensaments podem deduir que **la felicitat humana no és una cosa objectiva i és per això que podem educar les persones a aconseguir la “seva” felicitat, la felicitat de cadascú.**

“L’individu es troba, més que no pas anys enrera encarat amb ell mateix i més obligat a actuar pel seu compte en molts aspectes, però sobretot en l’aspecte moral, és a dir, en el dels valors” (Vila i Abadal-1998) Aquesta cita és tretada del llibre: “Valors vells, nous valors”. A l’epíleg Vila i Abadal comenta que en comparació amb altres temps, si bé és veritat que l’individu té més llibertat per escollir, també es troba més sol, sense la cobertura moral que abans tenia de saber exactament on eren el bé i el mal, i que la llibertat és relativa, perquè la societat està sota l’empara d’aquesta mentalitat neoliberal amb objectius propis com ara l’utilitarisme, la riquesa, la imatge social, el poder...en fi la moral de l’èxit. Encara que aquests valors siguin molt fascinants, sovint li resulten inservibles, perquè no li proporcionen ni identitat, ni solidaritat, ni dimensió interior, ni obertura als altres. L’individu al cap d’un temps de professar aquests valors o bé se n’adona que el deixen buit o bé pensa que si no és prou feliç és perquè encara no posseeix prou. Per això, diu Vila i Abadal, l’individu a més de agafar-se als valors nous com poden ser el feminisme, l’ecologisme, el pacifisme... ha d’aconseguir també els que ell anomena valors persistents com són l’honestedat, l’amor al proïsme, la justícia, la llibertat, la solidaritat, la reflexió, la prioritització de la persona, el respecte..., que continuen sent vàlids avui dia.

Podriem considerar com antivalors aquests valors que surten de la moral de l’èxit, que estan arrelant a la nostra societat, per fer-lis destriar als nens/es el que són valors dels que no ho són, però jo no considero gaire pedagògic l’argument d’autoritat sobre la valoració personal d’uns fets, d’unes situacions: **sempre és millor la reflexió** preguntar-nos el perquè i cap aquest camí he enfocat el meu treball.

Viktor Frankl en el seu llibre “El hombre en busca de sentido” diu que el “*buit existencial*” és un fenomen molt estès en el s. XX. L’home no té un instint que li digui el què ha de fer i ja no té tradicions que li diguin això que ha de fer, i en alguns casos no sap ni el què li agradaria fer. És per això que fa el que veu fer als altres (conformisme) o bé fa el que altres persones volen que faci (totalitarisme). El “*buit existencial*” es manifesta sobretot en un estat d’avorriment. Quan no tenim res a fer, no podem pensar què és el que ens agradaria fer i ens avorrim. Això passa ja en molts dels/les nostres alumnes de totes les edats. No saben què fer, s’avorreixen, no troben un al·licient per omplir la seva vida. **No saben escollir, no saben què volen. És aquí on els podem presentar opcions perquè puguin triar. És aquí on els podem encarrilar cap a unes opcions que valguin la pena.**

En Joan Carles Mèlich en el seu llibre: “Situaciones-límite y educación” després de comentar la solitud en la qual ens trobem degut a la societat actual, diu: *Què pot fer ara l’educació? Imposar unes determinades “pautes socials”, és obligar a quelcom fictici, perquè com que estem en un temps de crisi les “pautes socials” no existeixen. L’educació ha de permetre a l’educand l’enfrontament en solitari davant de cada situació. Aquest enfrontament és un dels aspectes essencials de la llibertat. Gràcies a la seva llibertat, l’home pot arribar a convertir-se en “si mateix” únic i autèntic.*

I és en aquest horitzó on ha de mirar l’educació: **la formació de l’home com a persona, per a poder ser lliure, per a poder ser responsable de les seves accions i reaccions.**

A partir d’aquí una pedagogia dels valors que poden sortir de situacions com ara el fracàs, el patiment, la pèrdua o la mort ha d’existir.

Francesc Torralba en el seu llibre: “El patiment un nou tabú” escriu: *“El sofriment és un mestre de virtuts. I és mestre en un doble sentit: d’una manera activa, per part del qui sofreix un patiment determinat, i d’una manera passiva, per part del qui contempla el dolor del sofrent. En ambdós casos, el dolor és un factor pedagògic decisiu. Qui pateix en pròpia pell descobreix un món de valors i de virtuts humanes que fins aleshores no coneixia....Qui no pateix en pròpia pell, però contempla un sofrent i es deixa enlluernar per la seva mirada plena de dolor i de desconsol, també descobreix un nou món de valors humans i ètics.”*

La paciència és el primer valor que ens ensenya el patiment i d’ella sortirà la **constància** contra el desànim i la tristesa, **l’esperança**, **la fortalesa**, **la perseverança**, **la humilitat...**

En Mèlich escriu que *hi ha tres tipus de fracàs: l’escolar, el personal i l’existencial. L’escolar i el personal es confonen: el nen/a que no aprova no es realitza com a persona, el seu fracàs a més de ser escolar és personal. Tot projecte educatiu ha de tractar de superar i solucionar el fracàs escolar i personal. Però hi ha l’altre, l’existencial. Tota existència pel fet de viure en situació-límit fracassa, és per això que proposem una pedagogia per a la consciència del fracàs.*

Tots els valors que s’han apuntat pel sofriment són vàlids per al fracàs, que ens ha d’obrir les portes a l’esperança. També amb aquests valors podem superar la pèrdua i com a última pèrdua la mort, a més de l’acceptació de situacions no volgudes ni desitjades. Proposem-nos fer persones moralment fortes, pacients, constants..., i per molts cops que ens doni la vida sabran reaccionar.

No amaguem als nostres nens/es el fet de morir. En el seu llibre “ De la vida, de la mort” escriu la Concepció Poch: *“No hem de protegir de la mort els nostres fills i alumnes sinó que des de petits els hem d’introduir en la seva veritable naturalesa i en els valors que potencia el fet de la mort d’un èsser estimat”*

És necessària una pedagogia de les “situacions límit”.

És necessària una pedagogia del sofriment, del fracàs, de la pèrdua i de la mort.

1.3- Objectius.-

Generals:

- Organització i desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, el fracàs, la pèrdua, la mort i els problemes de la vida quotidiana.
- Implantació a l'escola dels procediments pedagògics vàlids que ajudin a l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes.

Específics:

a) Ensenyar els alumnes a:

- Autoreflexionar sobre els propis comportaments.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Prendre consciència progressivament de la responsabilitat personal i del compromís que comporta prendre decisions.
- Mostrar autonomia i decisió en les iniciatives pròpies, al marge de les influències dels altres.
- Valorar críticament les informacions i propagandes trameses pels mitjans de comunicació.
- Reflexionar sobre els temes del fracàs, la pèrdua, el sofriment i la mort

b) Aconseguir que l'alumne arribi a:

- Reconèixer el que és un valor d'un antivalor.
- Mostrar acceptació i respecte per si mateix.
- Estar agraïts dels dons que tenim, entre ells el do de la vida.
- Recolzar els altres quan tenen un patiment.
- Prendre actituds de prudència davant les situacions que poden provocar accidents.
- Arribar a l'autèntica felicitat individual desenvolupant els valors que generen el fracàs, el patiment, la pèrdua i la mort.

c) Explicar als professors el desenvolupament de metodologies vàlides per a portar a terme els objectius específics de a) i de b).

1.4.- Hipòtesi inicial del treball.-

Estem en una societat en què l'individu ha d'escollir entre un ventall molt gran de possibilitats de conducta i es veu obligat a actuar pel seu compte, a saber què és el que li convé, però moltes vegades no té la formació necessària per a saber triar el que és millor per a ell. És per això que:

Un aprenentatge dels valors a l'escola i, en particular, de la manera d'enfrontar-se al fracàs, a la pèrdua, al sofriment i a la finitud, permetrà assolir una formació més integral de l'alumne i elaborar una millor resposta per fer front, quan arribi el moment, als problemes i situacions que se'n derivin.

2.- TREBALL DUT A TERME

2.1.- Disseny del pla de treball: enfocament i fases d'execució.-

El treball té cinc parts diferenciades:

- a) entrevistes als professors/professores de les escoles triades, per a saber el que pensen sobre l'educació en valors, i en concret sobre els que poden sortir de les situacions-límit.
- b) recerca i adaptació de material apropiat, per treballar aquests temes.
- c) passada als alumnes de tot aquest material.
- d) anàlisi de les dades i comprovació de la hipòtesi.
- e) elaboració de la memòria.

Puc parlar, doncs de:

Fase prèvia:

Durant aquesta fase vaig escollir les escoles i l'IES en els quals treballaria. Les escoles primàries varen ser: Bellaterra, Serraparera, Turó de Guiera, de Cerdanyola del Vallès, Nostra Llar de Sabadell i l'IES Gorgs de Cerdanyola. Vaig anar a parlar amb els directors i Caps d'estudi dels diferents col·legis. Em vaig posar en contacte amb la supervisora i vaig començar la formació personal referent a aquest tema.

Fase de desenvolupament:

En aquesta fase vaig fer:

- la recerca i validació del material, ja que no hi havia al mercat res que s'hagués publicat amb l'objectiu de treballar aquest tema.
- tot el treball de camp: entrevistes als Professors i passada als alumnes dels materials adaptats. (Mireu els annexos)

Fase final:

- Anàlisi dels resultats de la recerca.
- Comprovació de la hipòtesi.
- Elaboració de la memòria.

2.2.- Calendari

El tema dels valors sempre ha sigut molt apassionant per a mi. Quan l'any passat vaig fer el curs sobre valors, vaig pensar que era un tema per treballar, per investigar i se'm va ocórrer que podia demanar una Llicència d'Estudis per posar-ho en pràctica. Ho vaig comentar amb companys i companyes meves i em varen animar. I així va ser com el :

- 13 de maig vaig anar a veure la Concepció Poch, per demanar-li que fos la meva supervisora. En aquesta trobada em va orientar, em va donar bibliografia per poder tenir una bona base teòrica, i em va fer com un esbós del que podia ser el treball.

A partir d'aquí vaig anar a veure les escoles que pensava podia passar-hi el treball

- 19 de maig.- Escola Turó de Guiera.Cerdanyola del Vallès. És la meva escola. Havíem començat el segon nivell de concreció d'Ètica i ho posarem dins la programació.

- 23 de maig.- Escola Nostra Llar. Sabadell. Tenien d'assessora per a tractar de valors, la Concepció Poch, la meva supervisora. Per això varen acceptar encantats la meva "intromissió"

- 27 de maig.- Escola Serraparera. Cerdanyola del Vallès. És una escola de Cerdanyola que sé com treballen. També accepten el que jo vagi a les seves classes.

- 30 de maig.- Escola Bellaterra. Cerdanyola del Vallès. Dins el seu currículum tenen Filosofia 6/18. El meu treball "lligarà" perfectament amb l'ideologia pedagògica d'aquesta filosofia.

- 3 de juny.- 2na. Trobada amb la Concepció Poch. Comenta que potser aniria bé algun IES, perquè ella té material per a nens més grans.

- 5 de juny.- IES Gorgs. Cerdanyola del Vallès. Quan els vaig proposar aquest treball, comenten que a ells potser els aniria bé incloure-ho dins l'Acció Tutorial. Diuen també que si em concedeixen la llicència ja en parlarem.

- Del 30 de juny a l'11 de juliol.- Escola d'Estiu Rosa Sensat. El curs era: Educar per a la vida: educar per a la pèrdua, la mort i el dol, a l'escola. D'aquest curs en vaig treure idees per a poder posar-les a la pràctica. A més vaig fer coneixença amb d'altres persones interessades en el tema, tant professors com alumnes del curs.

- 8 de setembre.- Reunió amb l'IES Gorgs per començar a posar fil a l'agulla de l'enfoc del treball amb el coordinador de l'ESO i el coordinador de Primer.

- 18 de setembre.- Reunió amb els professors de Primer d'ESO de l'IES Gorgs.

- 25 de setembre.- Reunió amb l'equip Directiu de Nostra Llar.

- 6 d'octubre.- Reunió al Departament d'Ensenyament a Barcelona.

- 9 d'octubre.- Matí. Reunió amb l'Equip Directiu del Turó de Guiera.

Tarda. Conferència donada per la Concepció Poch al CRP de Cerdanyola del Vallès sobre el tema: "Educar per a la mort, educar per a la vida: una pedagogia de la mort per a l'escola".

- 17 d'octubre.-Reunió amb l'equip Directiu del Serraparera.

- 20 d'octubre.-Reunió amb els professors de l'IES Gorgs.

- 22 d'octubre.-Reunió amb l'equip Directiu del CEIP Bellaterra

- 24 d'octubre.-Entrevista oberta a dues professores del CEIP Turó de Guiera.

- 28 d'octubre.-Reunió amb la Concepció Poch per a comentar la línia que agafa el treball. Comentari sobre les entrevistes i sobre el que hem acordat amb les diferents escoles.

- 10 de novembre.- Claustre al CEIP Nostra Llar. Començo les entrevistes amb la tutora de EI-5.

- 11 de novembre.- Classe de EI-5 del CEIP Nostra Llar. Centre d'interès: "La por".

- 13 de novembre.- Entrevista amb els tutors de 6è del CEIP Serraparera.
- 14 de novembre.- Classe d'EI-5 del CEIP Nostra Llar. Centre d'interès: "La por".
 - Reunió del Claustre del CEIP Nostra Llar amb la Concepció Poch: assessorament de valors.
 - Reunió amb la Concepció Poch: aclariment de dubtes i comentari de propostes sobre el treball.
- 17 de novembre.- Entrevistes amb les tutores de quart i de segon de l'escola Nostra Llar
- 20 de novembre.- Entrevistes amb les tutores d'EI-5 del CEIP Serraparera.
- 21 de novembre.- Classe d'EI-5 del CEIP Nostra Llar. Continuació del centre d'interès: "La por".
- 21 de novembre.-Reunió amb els/les tutors/es de 2n. 4rt i 6è del CEIP Bellaterra.
- 24 de novembre.-Entrevista tutor de 4t. del CEIP Bellaterra.
 - Reunió amb les tutores d'EI-5 del CEIP Bellaterra.
 - Reunió amb les tutores i el coordinador de 1r. d'ESO de l'IES Gorgs.
- 25 de novembre.- Reunió amb la Cap d'Estudis i la professora d'EE del CEIP Turó de Guiera.
- 26 de novembre.-Entrevista amb una de les tutores de 1r. d'ESO de l'IES Gorgs.
- 27 de novembre.-Sortida al Museu de la Cera amb els alumnes d'EI-5 del CEIP Nostra Llar.
- 28 de novembre.- Reunió amb el coordinador de 1r. de l'IES Gorgs.
 - Entrevistes amb dues tutores de segon i una tutora de quart del CEIP Bellaterra.
- 1 de desembre.- Entrevista amb una tutora de 1r. d'Eso de l'IES Gorgs.
 - Entrevista amb les tutores de segon del CEIP Serraparera.
- 2 de desembre.- Continuació del centre d'interès: "La por" a EI-5 del CEIP Nostra Llar.
- 3 de desembre.- Reunió amb el coordinador de 1r. d'ESO de l'IES Gorgs.
- 4 de desembre.-Entrevista amb una tutora de 2n. del CEIP Bellaterra.
- 5 de desembre.-Disertació sobre el càncer a càrrec d'un grup de 6è del CEIP Bellaterra.
- 12 de desembre.- Muntar una casa encantada al EI-5 del CEIP Nostra Llar.
 - La Ma. Antònia Plaxats m'ha concedit una entrevista. M'ha informat d'una experiència que ella havia portat a terme, junt amb en Valentí Teixidor, sobre la pèrdua.
- 17 de desembre.- Entrevista amb Joan Carles Mèlich. Li he demanat la seva opinió sobre el meu treball i m'ha donat idees sobre la teoria. Ell no és pedagog, m'ha dit, però les seves idees, que reflecteixen els seus llibres, m'han interessat.
- 29 de desembre.- Entrevista amb Concepció Poch, la meva tutora. Hem tractat sobre el desenvolupament del treball, enfoc dels treballs amb els nens, lectures que m'ha recomanat, Seminari interessant, etc.
- 9 de gener.- Començo el treball a l'IES Gorgs amb els alumnes de Primer d'ESO

- 12 de gener.- Programació amb els tutors de quart de l'escola Bellaterra del treball que hi passaré.
- 14 de gener.- Entrevistes amb les dues tutores d'EI-5 de l'escola Bellaterra.
- 15 de gener.- Assistència, a la Fundació Pere Tarrés d'una taula rodona sobre temes del meu treball Francesc Torralba, Alex Susana...)
- 16 de gener.- Continuació del treball a l'IES Gorgs.
- 20 de gener.- Passada de material per a Primer Cicle de Primària a un segon de l'escola Serraparera.
- 21 de gener.- Passada de material per a Primer Cicle de Primària a l'altre segon de l'escola Serraparera.
- 22 de gener.- Passada de material de Llengua, un poema, a un quart de l'escola Bellaterra.
- 23 de gener.- Entrevista a un tutor de Primer d'ESO de l'IES Gorgs.(matí). Passada de material de Filosofia 6/18, per a Segon Cicle de Primària a un quart de l'escola Bellaterra (tarda).
- 26 de gener.- Reunió al Departament d'Ensenyament. (Barcelona).
- 30 de gener.- Passada de material IES Gorgs. 1r. d'ESO.
- 2 de febrer.- Entrevistes amb les tutores de 6è del CEIP Bellaterra.
- 3 de febrer.- Reunió programació al CEIP Bellaterra.
- 6 de febrer.- Passada de material IES Gorgs. 1r. d'ESO. Claustre al CEIP Nostra Llar amb l'assessorament de Concepció Poch.
- 10 de febrer.- Passada de la pel.lícula Ponnette als 6ès del CEIP Bellaterra.
- 13 de febrer.- Reunió amb el Claustre de professors del CEIP Nostra Llar i la Concepció Poch.
- 20 i 21 de febrer.-Seminari a la Fundació Pere Tarrés: "Mort infantil, adolescent i juvenil" en el marc del Postgrau: "Acompanyament en el sofriment i en la mort".
- 27 de febrer.- Passada de la pel.lícula: "Mi vida como un perro" als alumnes de Primer d'ESO de l'IES Gorgs.
- 27 de febrer.- Programació amb els tutors de 6è del CEIP Turó de Guiera.
- 2 de març.- Transcripció de la cançó: "Campanades a mort" d'en Lluís Llach alumnes d'una classe de 6è del CEIP Turó de Guiera.
- 3 de març.- Entrevista amb les tutores de 4rt. del CEIP Serraparera
- 6 de març.- Debat de la pel.lícula "Mi vida como un perro" amb els alumnes de Primer d'ESO de l'IES Gorgs. Reunió amb el Claustre de Professors del CEIP Nostra Llar i amb la Concepció Poch.
- 9 de març.- Passada de la poesia a una classe de 6è del CEIP Turó de Guiera.
- 10 de març.- Passada de la poesia als altres dos sisès del CEIP Turó de Guiera.
- Programació amb les tutores d'EI-5 del CEIP Serraparera.
- 11 de març.- Passada de la pel.lícula: "Mi chica" als tres 6ès del CEIP Turó de Guiera. Debat i clarificació de valors.
- 13 de març.- Entrevista amb la tutora de 6è del CEIP Nostra Llar.
- 25 de març.- Passada del conte: "El gos" a EI-5 del CEIP Serraparera.
- 26 de març.- Passada del conte: "El gos" a EI-5 del CEIP Serraparera.
- 20 d'abril.- Passada a una classe de cinquè del CEIP Turó de Guiera de la

- primera sessió de “La pèrdua”
- 21 d'abril.- Segona sessió de “La pèrdua”
- 22 d'abril.- Tercera sessió de “La pèrdua”
- 30 d'abril.- Passada de la pel.lícula “El Rey León” als dos cursos d'EI-5 del CEIP Bellaterra
- 5 de maig.- Debat sobre la pel.lícula en una classe
- 6 de maig.- Debat sobre la pel.lícula a l'altre classe.
- 7 de maig.- Passada del conte: “El cavaller de Milanys” a una classe de quart del CEIP Serraparera
- 7 de maig.- Passada del conte:”La poncella que mai no havia florit” a l'altra classe de quart del CEIP Serraparera.
- 8 de maig.- Passada del conte: “La desgràcia de la carbassa” a una classe de Segon del CEIP Turó de Guiera.
- 13 de maig.- “Joc de dinàmica de grups”, passada al CEIP Serraparera, a una classe de sisè.
- 13 de maig.- “Joc de dinàmica de grups”, passada al CEIP Serraparera, a l'altra classe de sisè.
- 15 de maig.- Passada del conte: “La col de Brusel.les es perd“ a una classe de segon del CEIP Turó de Guiera.
- 21 de maig.- Passada del conte: “El ninot de neu” a una classe de segon del CEIP Nostra Llar.
Passada del conte: “La poncella que mai no havia florit” a una classe de quart del CEIP Nostra Llar.
- 22 de maig - Passada d'un “Joc de dinàmica de grups” a una classe de sisè de Nostra Llar
- 22 de maig.- Passada de: “El ninot de neu” a una classe de segon del CEIP Turó de Guiera
- 26 de maig.- Filmo una classe d'EI-5 (coneixement d'un mateix), del CEIP Nostra Llar
- 29 de maig.- Passada del poema “Plou”, a una classe de segon del CEIP Turó de Guiera
- 17 de juny.- Entrevista amb la Concepció Poch, la meva supervisora.
- 29 i 30 de juny i
- 1 de juliol Jornades de Formació per a Formadors.
- 7 de juliol CRP (video).
- 27 de juliol Entrevista amb la Concepció Poch.

2.3.- Metodologia.-

Per a les entrevistes als professors/es he fet servir la entrevista etnogràfica, perquè és una entrevista reflexiva i qualitativa. Els entrevistats han de pensar sobre el tema que els proposes. Les preguntes no són estandaritzades, per tothom igual, i les conclusions surten d'una manera més reflexiva.

En el seu llibre *Introducción a los métodos cualitativos de investigación* (Taylor /Bogdan) diuen: “*Por entrevistas cualitativas en profundidad entendemos reiterados encuentros dirigidos hacia la comprensión de las perspectivas que tienen los informantes respecto de sus vidas, experiencias o situaciones, tal como las expresan con sus propias palabras*”. “*Las entrevistas en profundidad siguen el modelo de una conversación entre iguales, y no un intercambio formal de preguntas y respuestas*” “*En completo contraste con la entrevista estructurada las entrevistas cualitativas son flexibles y dinámicas*”. Aquesta és l'entrevista que he fet als professors/es.

El material que he passat als alumnes, l'he bastit a partir de material adaptat ja que no n'hi havia al mercat, de pel·lícules que podien fer pensar els infants, de llibres que m'he llegit, de poemes que he buscat...Un dels materials és fet per una mestra a la seva classe, i entre les músiques que em semblaven adients vaig escollir “Campanades a mort” d'en Lluís Llach. N'hagués pogut escollir més però el temps no em va deixar. De totes maneres he aconseguit un recull apropiat per a cada cicle.

Amb aquest material he fet servir tècniques actives grupals com ara:

- dilemes, sobre casos concrets.
- “role-playing” davant situacions proposades.
- clarificació de valors.
- xerrades.
- col·loquis.
- debats.
- posades en comú.

2.4- Recursos pedagògics emprats

EDUCACIÓ INFANTIL

Centre d'interès: **“La por”** EI-5

Agafant com a “excusa” la por que tenia un nen de la classe, la tutora va preparar un centre d'interès molt interessant. Tots els nens/es tenen pors, uns més que altres, però ignorant-la no se'n va. En canvi intentant raonar, explicant el que entenen per por, fent que s'adonin que a cada situació es poden buscar solucions, arribarem a què la por sigui molt menys irracional.

En aquest tema s'han fet servir molts recursos pedagògics: debats amb tota la classe, explicació d'un conte traient-ne conclusions, clarificació de valors, sortida, “role-playing”, recerca de solucions davant un problema, introducció a la gràfica...

Pel.lícula: **“El Rei Lleó”** EI-5

La pel.lícula tracta d'un lleó que és fill del Rei, però el seu oncle també vol governar i el mata. El lleó petit se'n va perquè es creu el causant de la mort del seu pare. L'oncle esdevé un mal Rei i el reialme es converteix en una ruïna, fins que el petit lleó, convertit ja en un lleó gran, va a salvar el seu poble de les urpes del seu oncle. En aquesta pel.lícula es pot treballar la mort, però partint de la por i la pèrdua. No tots els nens d'aquesta edat arriben a reflexionar sobre la mort però sí sobre la pèrdua i el patiment i molt sobre la por.

En aquesta pel.lícula s'han fet servir sobretot el debat, però per mitjà d'ell s'ha fet clarificació de valors, “role-playing”.

Conte: **“La carta”** EI-5

És un conte tret del llibre de la Fina Masnou “Educació per a la convivència” on el protagonista és un gos que està trist perquè espera una carta. El seu amic el ratolí al veure'l tan desgraciat l'escriu perquè sigui feliç. Aquí podem treballar l'amistat, la tristesa, l'alegria i els nostres sentiments.

En aquest conte s'han emprat els recursos pedagògics de xerrada, “role-playing” i posada en comú.

PRIMER CICLE DE PRIMÀRIA

Poema: **“Plou”** Segon de Primària

Sembla un poema difícil de treballar a segon. A la primera classe que el vaig passar, no va assolir els objectius que m'havia proposat, però amb un diferent enfoc, al passar-lo a l'altre classe va donar resultat. És va treballar la por, la del poeta i la dels nens, i la mort.

En aquest poema s'ha fet servir la clarificació de valors, el debat i la posada en comú.

Conte: **"La desgràcia de la carbassa"** Segon de Primària

És un conte del recull: "Els meus amics, el meu jardí". La protagonista és una Carbassa que no està contenta amb el seu físic. És per treballar l'autoconeixement i l'autoestima. Al passar-lo em va sorprendre la quantitat de nens que no estan contents en tal com són tan físicament com de caràcter, i la manera com els altres els fan raonar.

Aquest conte s'ha treballat per mitjà d'un debat, amb dilemes i "role-playing"

Conte: **"La col de Brussel·les es perd"** Segon de Primària

Aquest conte, com l'anterior, és tret de: "Els meus amics, el meu jardí". La protagonista és una col de Brussel·les que es perd i el senyor Col l'ajuda. Pel mig troba el Cogombre que li fa por. És per treballar la pèrdua, la por i els nens arriben a la mort, tant pel camí de la pèrdua com pel de la por.

Com l'anterior, s'ha treballat per mitjà d'un debat, amb dilemes i "role-playing"

Conte: **"El ninot de neu"** Segon de Primària

És tret d'un llibre d'en Jaume Cera "El doble secret de l'àvia". És un nen que té un amic que és un ninot de neu i quan ve la calor es desfà i només li queda el barret. S'ha treballat la pèrdua, l'amistat i la mort. Ho he fet en dues classes de segon de dues escoles diferents i a totes dues els objectius proposats s'han aconseguit plenament.

Aquest conte s'ha treballat amb clarificació de valors, i debat.

SEGON CICLE DE PRIMÀRIA:

Conte: **"La poncella que mai no havia florit"** Quart de Primària.

És un conte tret del llibre de la Concepció Poch "De la vida i de la mort". La protagonista és una poncella de rosa que quan es fa bonica i es converteix en rosa, uns nens la tallen per fer feliç la seva àvia. El Sol ja l'avisava. La Concepció el proposa per treballar-lo a l'assignatura de Religió. Jo no ho he enfocad d'aquesta manera i amb ell hem treballat: el sofriment, el donar-se als altres, la mort, el fracàs. El vaig passar en dues classes de quart de dues escoles diferents i en totes dues es va superar els meus objectius.

S'ha fet servir clarificació de valors i posada en comú al final.

Conte: **"El cavaller de Milanys"** Quart de Primària

També és un conte tret del mateix llibre que l'anterior: "De la vida i de la mort". És un senyor que vol viure molts anys i un pobre que té poders li concedeix aquesta gràcia mentre no cremi un buscall. Enterra el buscall i es fa tan vell que tota la seva família es mor, tots els seus amics, i com que ja han passat tants anys ja ningú l'entén perquè parla una altra llengua. Amb ell s'ha treballat la mort, el pas del temps, l'amistat, la vida.

Aquest conte s'ha treballat com l'anterior.

Poema: **"La vida"** Quart de Primària

És un poema una mica difícil per a nens/es de quart. Però al comentar-ho a la tutora li va semblar bé provar-ho. La veritat és que varem quedar sorpreses de la quantitat de sentiments i expressions íntimes que els surten als alumnes i les coses que els preocupen que sembla que per la seva edat no els hauria de preocupar.

En aquest poema hem treballat la pèrdua, el fracàs, la mort i la vida.
S'ha fet servir la clarificació de valors, el debat i la posada en comú.

Conte: **"Un tros de Kio i Gus de Filosofia 6/18"** Quart de Primària.

En aquest tros la Gus , una nena cega, i en Kio, el seu amic, senten un soroll al vidre i és un ocell que hi ha donat un cop. A partir d'aquí se'ls planteja el dilema als alumnes: és mort l'ocell?. Per treballar el sofriment i la mort.

S'han fet servir dilemes, debat i clarificació de valors.

CICLE SUPERIOR:

Pel.lícul.la: **"Ponnette"** Sisè de Primària

Una nena es queda sense mare, ja que mor d'accident. La pel.lícula explica les reaccions de la nena i dels familiars que l'envolten. És una pel.lícula molt sentimental i molt íntima. Els alumnes no estan acostumats a aquesta mena de pel.lícules però la majoria opinen que els ha fet pensar. És per treballar el sofriment, la mort, el comportament dels adults i dels infants i perquè s'adonin del que tenen.

En aquesta pel.lícula s'ha fet servir: col.loqui amb debat, clarificació de valors, "role-playing".

Pel.lícula: **"Mi chica"** Sisè de Primària

La protagonista és una nena que viu en una funerària, que no té mare, s'ha mort quan ella va néixer, només té un amic que també se li mor. L'ambient de la pel.lícula és americà i aquí no vivim aquest ambient, però els alumnes han viscut la pel.lícula com si els passés a ells, sense tenir en compte on passa.

S'ha treballat l'amistat, la mort, el sofriment i l'adonar-nos del que tenim nosaltres.

Com en l'anterior, s'ha fet servir: "role-playing", clarificació de valors, col.loqui amb debat.

Poema: (No tenia títol. L'havia fet una nena ingressada a Sant Joan de Déu i es va publicar en una revista d'aquest hospital. A mi me'l va donar una mestra en un d'aquests seminaris que vaig assistir)

És un cant a l'optimisme i a la resignació. Per treballar l'amistat, la resignació, la comprensió, l'alegria, la paciència.

S'han fet servir dilemes, clarificació de valors, posada en comú i creació personal.

Joc de dinàmica de grup: **"Amb qui vols anar?"** Sisè de Primària.

És un joc en el que cada un és un personatge diferent de tots els ambients de la societat, des del multimilionari fins el rodamón, passant per personatges famosos i malalats. He treballat els sentiments de companyerisme, amicitat, ajuda als altres, la pèrdua de l'amistat, el fracàs, la mort.

El recurs més emprat en aquest joc és el de "role-playing", però també s'han emprat el debat, la posada en comú, la clarificació de valors i el dilema.

"La pèrdua" Cinquè de Primària.

És un treball que es fa en tres sessions. Els nens expressen els seus sentiments davant una pèrdua amb debat, dibuix i expressió escrita. És curiós, perquè a la primera pregunta de què vares sentir quan vares perdre una cosa estimada? uns quants ja hi varen posar la mort de persones. Es treballa la pèrdua, la mort i tots els sentiments que poden produir.

En aquest treball s'ha fet servir la clarificació de valors, el dilema i el "role-playing".

"Campanades a mort" (Lluís Llach) Sisè de Primària.

És un treball de música. Els nens/es escolten "Campanades a mort" d'en Lluís Llach i expressen el que senten amb transcripció musical. És per treballar sentiments que els pot produir un fet negatiu com pot ser la mort.

En aquest treball s'ha fet servir la transcripció musical.

PRIMER CICLE D'ESO

Pel.lícula: **"Mi vida como un perro"** Primer d'ESO

El protagonista és un nen que se li està morint la mare i l'envien a casa d'un oncle seu en un poble molt lluny. El pare no viu amb ells, en canvi sí que hi viu un germà seu més gran. S'aferra a un gos que és el seu amic, però quan la mare es mor, el seu oncle fa matar el gos. Aquest nen viu una sèrie de circumstàncies que fan reflexionar els nens/es que veuen la pel.lícula. Es treballa el patiment tan físic com psíquic, la mort, els sentiments que poden provocar aquests fets negatius, i el valor que té el que tenim nosaltres.

En aquesta pel.lícula s'ha fet servir la clarificació de valors, el col.loqui amb debat, i el "role-playing".

3.- FORMACIÓ PERSONAL

3.1-Activitats de formació personal

Abans i durant el període de Llicència vaig assistir a taules rodones, cursos, seminaris que creia que em podrien servir per formació personal per portar a terme el meu treball.

Aquestes són les activitats que vaig assistir

- Curs a l'Escola d'Estiu Rosa Sensat: "Educar per a la vida: educar per a la pèrdua, la mort i el dol a l'escola". Va ser un curs molt enriquidor, tant per part de les professores, que portaven la seva experiència en aquest camp, com pels companys de curs, la majoria persones joves que havien acabat Magisteri, que l'estudiaven, o feia relativament poc que exercien, però molt preocupades per aquest tema. Les professores varen ser: Mª Antònia Plaxats, Concepció Poch, Teresa Garell, Maria Urmeneta, Anna Pau; totes elles treballen en aquests temes.

- Taula rodona sobre el tema de la mort i el sofriment, a la Fundació Pere Tarrés, vist des del punt de vista d'un poeta, l'Alex Susanna, un filòsof, Francesc Torralba, una infermera, i una voluntària de cures paliatives.

- Seminari sobre: "Mort infantil, adolescent i juvenil" també de la fundació Pere Tarrés, en el marc del postgrau: "Acompanyament en el sofriment i en la mort".

- Entrevista amb en Joan Carles Mèlich, Professor de la UAB, autor de "Pedagogia de la finitud" i "Situaciones-límite" entre altres, al qual vaig demanar consell i orientació.

- Entrevista amb la Mª Antònia Plaxats, psicòloga també molt documentada en aquests temes que em va suggerir algun treball per passar als nens/es.

- Participació en les "Jornades de Formació per a Formadors", del Programa d'Educació per a la salut a l'escola, del Departament d'Ensenyament.

3.2-Resultats i utilitat:

M'han servit molt per adonar-me que aquest tema preocupa, que no està gaire estudiat, que en general és tabú, que dins l'educació és un tema molt verge, sobretot dins la Primària. M'ha servit també per posar-me en contacte amb persones interessades que hi estan treballant, per a poder-los demanar el seu parer i el seu consell.

Algun dels treballs que he passat als nens/es ha sortit d'un d'aquests seminaris. Concretament la poesia de la Marta Blancaflor l'he tret d'una revista que em va regalar una mestra de l'hospital Sant Joan de Déu de Barcelona, lloc on treballa. El poema és fet per una nena de catorze anys que estava ingressada allà i potser és un dels materials més íntims, que va provocar en els alumnes més sentiments, vull dir és el material que varen trobar més proper. També em va suggerir un treball la Maria Antònia Plaxats, el de la pèrdua.

A mi m'ha servit com a formació personal, i molt, per tenir una diferent visió d'aquestes temes i per poder parlar-ne obertament sense que sigui, per a mi, un tema tabú.

4.- RELACIÓ I DESCRIPCIÓ DEL MATERIAL I ACTIVITATS

4.1 Validació del material

Aquest material l'he validat a partir de poemes, contes, pel·lícules, música... que he buscat i que alguns companys, sabent que feia aquest treball, m'han aconsellat.

4.2 Material per a tots els cicles de Primària

4.2.1 Educació Infantil

CONTE: LA CARTA

Un gos té el costum d'esperar-se cada dia davant de casa seva. Un dia, quan ja fa molta estona que s'espera, passa per davant seu un ratolí i li pregunta què fa.

El gos li contesta que espera una carta. El ratolí se'n va perquè ha de fer una cosa i quan torna a passar davant del gos, aquest encara està esperant la carta. Això succeeix diverses vegades, fins que el ratolí decideix escriure una carta al gos.

Així ho fa i la dóna al cargol, que és el carter, perquè la hi porti. Tot seguit el ratolí va corrent al costat del gos i s'esperen tots dos junts. Al cap d'una estona arriba el cargol i li dóna la carta al gos. Aquest l'obre i la llegeix. La carta diu: "Sóc el teu amic, i t'escric perquè vull que estiguis content i et vull veure feliç". El ratolí.

(Aquest conte permet posar-hi el que nosaltres volem en el contingut del missatge).

És tret del llibre de la Fina Masnou "Educar per a la convivència"

TREBALL DIDÀCTIC DEL CONTE: LA CARTA

NIVELL: EI-5

OBJECTIUS:

- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de l'amistat i el sofriment.
- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.

CONTINGUTS:

- Valoració de l'amistat.
- Reflexió personal, seguida d'una conversa.
- Iniciació de l'esperit crític: hàbit d'escoltar, dialogar, respecte pel que opinen els altres.

MATERIAL:

- Conte.
- Imatges amb l'explicació del conte (10 dibuixos).

ACTIVITAT:

- Explicarem el conte ensenyant els dibuixos, perquè tinguin la imatge visual a més de la verbal.
- A la carta hi podem posar el que ens interessi treballar. Nosaltres, com que volem treballar l'amistat i el sofriment, hi posarem: "Soc el teu amic i t'escric perquè et vull veure content i vull que siguis feliç"
- Les preguntes aniran dirigides a veure si saben expressar el que sentirien si ells fossin el gos o el ratolí i què farien en els dos casos. Segons el que ens contestin anirem dirigint el debat. Caldrà mantenir el clima de respecte i de diàleg perquè es puguin expressar lliurement.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a sobre el que han explicat els nens segons els criteris següents: (són orientatius)
 - . valoració per part dels alumnes de l'amistat.
 - . diàleg que s'ha produït entre ells/es.
 - . respecte cap a l'opinió dels altres.

CINE FORUM

EL REI LLEÓ

NIVELL: EI-5

OBJECTIUS:

- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.

CONTINGUTS:

- Valoració del sentiment de pèrdua.
- Introducció a la mort com a pèrdua.

MATERIAL:

- Televisió, video, pel.lícula: "El Rei Lleó"

ACTIVITAT:

- Passada de la pel.lícula i cine-forum sobre ella.
- Preguntar si els ha agradat la pel.lícula:
 - . Què els ha agradat més.
 - . Què els ha agradat menys.
 - . A partir del sentiment de pèrdua, arribar al tema de la mort com a pèrdua.
- Tenint en compte les respostes, anar descobrint els sentiments produïts per fets com el sofriment o la mort

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farem els/les mestres segons els criteris orientatius següents:
 - . diàleg dels nens.
 - . respecte envers l'opinió dels altres.
 - . confiança entre ells/es i amb el/ la mestre/a per expressar els propis sentiments.
 - . valoració dels sentiments expressats.

TREBALL DIDÀCTIC: LA POR

NIVELL: EI-5

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre els propis comportaments.
- Adquirir l'hàbit de discutir en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte envers els altres.
- Valorar críticament les informacions rebudes pels nostres sentits.
- Prendre actituds de prudència davant les situacions que poden provocar accidents.

CONTINGUTS:

- Iniciació a l'esperit crític: hàbit d'escoltar, dialogar, compartir.
- Reflexió personal, seguida d'una conversa.
- Presa de consciència que el desconeixement d'una cosa ens pot provocar la por.
- Descobriments del que hi ha darrera de cada circumstància que ens pot provocar la por.

MATERIAL:

- Tota mena de materials que portaven els mateixos nens: retalls de diaris, revistes, disfresses, objectes, llibres...
- "Això és la por" llibre d'imatges.
- Espelmes, cartolines, llapis, colors...
- Dossier confeccionat per la tutora.

ACTIVITATS:

- Expressió oral dels seus sentiments sobre la por.
- Interpretació de les imatges d'un conte.
- Interpretació de retalls de diaris, dibuixos, etc. que han portat els mateixos nens/es.
- Elaboració de murals.
- Treball del dossier.
- Pre-inici d'una gràfica.
- Sortida al Museu de Cera.
- Confecció i muntatge de la Casa Encantada,
- Representació de personatges de la Casa Encantada, per als nens de les altres classes.

AVALUACIÓ:

- Per l'avaluació podem fer servir la gràfica on es valorava els nens/es que havien deixat de tenir por, o en tenien menys.
- Avaluem també l'esperit de diàleg i l'expressió de sentiments, el raonament i la recerca de solucions per part dels infants.

4.2.2. Primer Cicle de Primària

EL NINOT DE NEU

Era la història d'un ninot de neu que un nen es trobà al bell mig del jardí. Tenia el nas com un bunyol i portava un barret de paper de diari. El nen el visitava cada dia i li portava menjar: un dia panses, un altre mandarines, algun tros de carn, què sé jo les coses que li portava! El ninot s'engreixava i s'engreixava, és clar, com que no tenia cames per bellugar-se, tot el que endrapava se li posava a la cintura, però no estava gota amoïnat perquè pogués semblar una bota de vi. Ara sí que s'amoïnaria, perquè la moda ens mana que siguem finets com uns filferros.

Un matí, el nen va obrir la finestra de la seva habitació i una llepada de sol li va fer tancar els ulls de tan fort com brillava. Com cada dia la criatura se'n va anar a la nevera a veure què trobava pel seu amic de neu. Un pastís de crema, que content que estaria el ninot! Quan va arribar només va trobar el barret de paper. El sol l'havia fos. El nen, entristit, va agafar el barret, se'l va posar i va notar una fresqueta molt bona. Sempre que tenia calor es posava el barret i les esgarrifances que agafava li portaven a la memòria el fred de l'hivern, el fred del seu amic de neu.

“El doble secret de l'àvia”

Jaume Cela

TREBALL DIDÀCTIC: EL NINOT DE NEU

NIVELL: 2n. de Primària

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la pèrdua, de l'amistat, de l'agraïment.

CONTINGUTS:

- Valoració de l'amistat.
- Valoració del sentiment de la pèrdua amb el bon record del que ens deixa.
- Iniciació de l'esperit crític: hàbit d'escoltar, dialogar, respecte pel que opinen els altres.
- Reflexió personal, seguida d'una conversa.

MATERIAL:

- Conte fotocopiats, un per a cada alumne
- Fulls blancs, llapis, colors, goma...

ACTIVITAT:

- Començarem l'activitat repartint els fulls del conte.
- Mentalitzarem els alumnes que el treball que anem a fer és perquè expliquin el que sentin, perquè expressin els sentiments; que ja sabem que és una cosa difícil de fer, però que ho haurien d'intentar. Els recordarem que ens cal respecte vers el que opinen els altres: hem de respectar el seu punt de vista encara que no hi estem d'acord.
- Lectura del conte.
- Farem un debat tenint com a base el conte i com a tema principal, la pèrdua i l'amistat.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a sobre el que han expressat els nens. Podem fer servir com a criteris orientatius els següents:
- . Reflexió dels nens.
 - . Espontaneïtat.
 - . Respecte envers els altres.
 - . Expressió de sentiments.

PLOU

Plou. L'aigua s'escola
pels meus cabells, el nas, la boca.
Plou. M'agradaria
que aquesta aigua pura i fresca
pogués rentar el meu cor,
fins que quedés ben net
de tantes pors que l'omplen.

Francesc Monrós

TREBALL DIDÀCTIC: PLOU

NIVELL: 2n. de Primària

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg
- Mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema del patiment, la pèrdua, la mort.

CONTINGUTS:

- Iniciació de l'esperit crític: hàbit d'escoltar, dialogar, compartir
- Reflexió personal, seguida d'una conversa.
- Valoració de la diferència entre realitat i ficció.
- Estudi de la dimensió psico-pedagògica en aquesta etapa del concepte de sofriment, pèrdua i mort.

MATERIAL:

- Poema: Plou fotocopiats, un per a cada alumne.
- Fulls blancs per a dibuixar, llapis, colors, goma.

ACTIVITAT:

- Començarem l'activitat repartint els fulls del poema.
- Mentalitzarem els alumnes de què el treball que anem a fer és per a què expliquin què senten, que si poden expressin els sentiments, que ja sabem que és una cosa molt difícil però que haurien d'intentar-ho.
- Lectura per part del mestre/a del poema.
- Debat sobre el poema: quins sentiments els ha despertat.
- Faran un dibuix d'aquest o aquests sentiments.
- Explicació del dibuix: què representa per a ells.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a sobre el que han expressat els nens/es. Podem valorar el grau de sinceritat expressat, el respecte als companys, com expressen els sentiments: si estan angoixats, si tenen pors, si són feliços...

LA DESGRÀCIA DE LA CARBASSA

En un jardí molt ben cuidat, la Patata, la Pastanaga, la Carbassa i el Rave juguen a cuit i amagar.

_ T'he vist, crida la Pastanaga, mentre corre a tocar la Carbassa.

_ Ara et toca parar a tu, diu la Patata tot rient.

_ Una altra vegada?, sempre em toca a mi.

Com m'agradaria poder-me ficar en un amagatall com la Patata, o darrera un arbre com la Pastanaga. Sóc massa grossa per amagar-me bé.

_ Ara et toca parar a tu, diu la Pastanaga.

_ No vull jugar més a aquest joc, contesta la Carbassa.

_ Llavors vés-te'n!, replica el Rave.

La Carbassa se'n va sentint-se molt trista.

_ Em tornaré tan petita que sempre trobaré els millors amagatalls i ningú no es burlarà més de mi.

L'endemà la Carbassa deixa de menjar per no créixer més.

Al migdia té molta gana.

Al vespre encara en té més.

L'endemà no pot aguantar-se més sense menjar, i encara no ha deixat de créixer. La Carbassa torna a menjar i prova de fer alguna cosa diferent.

Pensa: Provaré de fer exercici. Es toca la punta dels peus sense doblegar els genolls, cent vegades. Corre al voltant de l'hort quaranta vegades.

_ Ah!. Estic en forma, diu la Carbassa mirant-se al mirall, però no he canviat gens ni mica, estic tant grossa com abans.

La carbassa continua intentant semblar més prima: porta un cinturó molt cenyit per tenir una cintura maca, però això li fa venir mal de ventre; canvia d'idea i es passeja amb una pedra al cap per tal de no créixer més, però això tampoc no funciona.

Com més coses prova per tornar-se més petita més l'observen els altres i més es burlen d'ella.

_ Això és un desastre, pensa la Carbassa descoratjada, decideix marxar i instal·lar-se a l'altre punta del jardí, on ningú mai la pugui veure.

La Carbassa recull les seves coses i se'n va.

Per fi la Carbassa està en pau. Ningú se'n riu d'ella, però es troba sola i aviat es comença a avorrir.

_ No és culpa meua es repeteix sense parar.

La Carbassa està molt trista.

_ Què hi fas aquí Carbassa?, li pregunta l'Espàrrec

_ Estic trista, li respon i li explica la seva desgràcia.

_ Ah!, quina història, diu l'Espàrrec, la teua desgràcia és exactament la contrària de la meua, tu ets grossa i jo sóc alt i prim, i això em molesta molt.

_ Però si ets encantadorament prim, replica la Carbassa amb enveja.

_ I tu, tu ets meravellosament grossa, respon l'Espàrrec.

I es posen a riure plegats.

_ Som ridículs, comenta l'Espàrrec, tu ets grossa i jo sóc prim, som diferents, això és tot. Hauriem d'ignorar els que es burlen de nosaltres.

L'Espàrrec i la Carbassa ballen plegats. Quin espectacle més bonic!

_ Vine, diu la Carbassa, anem amb els altres.

_ Mira-te'ls! Són la Carbassa tap de bassa i el gegant Espàrrec, diu fent riota el Rave.

- _ En el teu lloc jo em preocuparia del nas tan enorme que tens, respon la Carbassa.
- _ Però, Carbassa, diu l'Espàrrec, a tu no t'agrada que et diguin tap de bassa.
- _ Tens raó, respon la Carbassa, perdona'm, Rave.
- _ No és tan greu, diu el Rave, però se'n va a mirar-se al mirall i es toca el nas per veure'l millor.
"Els meus amics, el meu jardí"

TREBALL DIDÀCTIC: LA DESGRÀCIA DE LA CARBASSA

NIVELL: 4rt. de Primària

OBJECTIUS:

- Reflexionar sobre l'autoestima.
- Crear un clima de diàleg i comprensió entre el grup classe.
- Reflexionar sobre el propi sofriment.

CONTINGUTS:

- Iniciació de l'esperit crític, comprensiu.
- Presa de consciència del que val i el que no val.
- Valoració de la dignitat de la persona, independentment del seu físic.

MATERIAL:

- Pòsters de les diferents hortalisses, conte.

ACTIVITAT:

- Explicació del conte, amb el suport visual dels pòsters, també hi ha diapositives.
- Debat sobre l'expressió dels sentiments.
- Clarificació de valors: Si tu fossis la Carbassa què faries?, I si fossis el Rave?, I així totes les hortalisses que surtin.
- Dramatització inventant ells el guió.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a tenint com a punt de referència els següents criteris:
 - . Valoració de l'autoestima.
 - . Comprensió cap als altres.
 - . Valoració de l'autoconeixement.

LA COL DE BRUSSEL.LES ES PERD

En un hort viu la col de Brussel.les que se'n vol anar.

_ Adéu a tothom, diu la Col de Brussel.les.

_ A reveure, li respon la Pastanaga.

_ He d'arribar abans no es faci fosc.

En tombar un revolt, es troba cara a cara amb el Cogombre.

_ Vine aquí!, crida el Cogombre.

La Col de Brussel.les té por i surt corrent. Corre i corre, per fi s'atura i mira al seu voltant. No havia vist mai una herba tan atapeïda i uns arbres tan grans.

_ M'he perdut i comença a fer-se fosc, es diu la Col de Brussel.les que té por de la foscor.

De sobte se sent algú que ve caminant. La Col de Brussel.les s'amaga darrera un arbre.

_ Uf! No és el Cogombre, és el Bròquil, el meu cosí. El Bròquil m'ajudarà a trobar el camí, pensa la Col de Brussel.les, però no vull que pensi que sóc estúpida perquè m'he perdut.

_ Hola Bròquil, diu la Col de Brussel.les.

_ Hola Brussel.les, respon el Bròquil. Ja saps que ets lluny de casa teva?

_ Sí ja ho sé, casa meva és per allà, diu la Col de Brussel.les amb l'esperança que el Bròquil la corregirà si s'equivoca. Però el Bròquil té pressa i no mira en quina direcció assenyala la Col de Brussel.les, i continua el seu camí.

_ Fins a la propera diu el Bròquil.

La Col de Brussel.les torna a estar sola.

S'ha fet de nit i la Col de Brussel.les té cada vegada més por, veu dos ulls que l'espionen des de la foscor, l'herba sembla que vulgui agafar-la quan passa.

Sent sorolls estranys i imagina coses arrossegant-se al seu voltant.

_ Socors!!!, crida la Col de Brussel.les esfereïda. Socors!!!, m'he perdut en la foscor!!!

_ On ets?, pregunta una veu.

_ M'he perdut!, crida la Col de Brussel.les.

_ No tinguis por, respon la veu, et portaré a casa teva.

És el senyor Col. La Col de Brussel.les es tranquil·litza.

El senyor Col acompanya la Col de Brussel.les fins que la casa és ben visible.

_ A partir d'aquí aniràs tota sola, diu el senyor Col.

_ No; estigueu-vos amb mi que no sé on soc, exclama la Col de Brussel.les, que no vol semblar poruga.

_ Ves-hi, respon el senyor Col, em quedaré aquí fins que hi arribis.

Llavors la Col de Brussel.les s'endinsa sola en la foscor. Té molta por però no li passa res. Un cop a casa saluda amb la mà al senyor Col i li dona les gràcies.

TREBALL DIDÀCTIC: LA COL DE BRUSSEL.LES ES PERD

OBJECTIUS:

- Reflexionar sobre els propis comportaments.
- Mostrar autonomia i decisió en les iniciatives pròpies.
- Prendre consciència progressivament de la responsabilitat que comporta prendre decisions.
- Reflexionar sobre el tema de la pèrdua i la por.

CONTINGUTS:

- Valoració de les actituds solidàries i d'ajuda.
- Iniciació a l'esperit de diàleg i de reflexió personal.
- Ajuda i acompanyament en el sofriment i en la pèrdua.

MATERIAL:

- Pòsters amb les hortalisses que surten al conte.
- També hi ha diapositives.

ACTIVITAT:

- Començarem l'activitat explicant el conte.
- Després farem el debat:
S'han perdut alguna vegada ells?
Com s'han sentit?
Han trobat algú com el Cogombre?, Què farien si el trobessin?
Varen tenir por?
I a partir de les respostes anirem traient els sentiments que els varen produir una pèrdua, o una situació de por.
- Podem també fer una representació del que farien ells si es trobessin en el cas de la col de Brussel.les.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a tenint com a punt de referència els següents criteris:
 - . Tenen por?
 - . Quina mena de por?
 - . Tenen por a perdre's?
 - . Donen solucions, o es queden amb la por?
 - . Saben expressar els sentiments?

4.2.3 Segon Cicle de Primària

Data:

Nom:

EL CAVALLER DE MILANYS

El cavaller de Milanys era un senyor ric i poderós, valent i decidit, amb bons sentiments i molt amic de viure regaladament. Tot li anava bé i estava satisfet de la vida; només li sabia greu que fos tan curta. No parava de repetir que li agradaria molt viure cent anys.

Una nit d'hivern, freda i plujosa, va arribar al castell un pobre captaire i demanà allotjament. El cavaller el va fer passar, li va oferir un lloc a la vora del foc, on cremaven uns bons tions, i va manar que li servissin un excel·lent sopar. Es tractava d'un captaire que havia recorregut mig món i tenia un munt de coses per explicar. Al cavaller li agradava la conversa. Van parlar de tot i de tots, i el cavaller va acabar dient-li que trobava la vida massa curta i que li plauria de viure mil anys.

Llavors, el captaire, tot assenyalant un buscall que era a la vora del foc, a punt de ser-hi tirat, li va dir:

-La vostra vida durarà tant com aquest buscall.

El cavaller es va sorprendre amb les paraules del captaire i va fer apartar el buscall del foc de terra. L'endemà va anar a colgar-lo en una torrassa solitària que s'aixeca a la punta d'una carena.

Passaven els anys i el cavaller continuava la seva vida regalada. Però es va anar fent vell i havia perdut tant les forces que ja no podia moure's. Tots els seus es van anar morint i també els seus immediats succeors. Arribà un moment que ja ningú sabia qui era i, com que havien passat tants anys i la manera de parlar de la gent havia canviat també tant, ja ningú no l'entenia.

La casa va canviar de propietaris i els nous amos el van respectar, malgrat que no el coneixien. El pobre cavaller, desenganyat de la vida i sense poder entendre's amb ningú, ni valer-se per si mateix, volia morir-se.

I així anaven passant els anys, amb gran desesperació del cavaller de Milanys.

Un dia va arribar de visita un savi, molt savi, que s'havia dedicat a l'estudi de les llengües antigues i les havia après en els llibres vells. Els amos de la casa li van dir que tenien un ancià que parlava d'una manera que ja ningú no entenia.

El savi va dir que li plauria molt conèixer-lo i el van acompanyar al racó on s'estava sempre, quiet i silenciós, el vell cavaller. Va començar a parlar amb ell i, efectivament, van poder entendre's.

El vell senyor Milanys li explicà la seva trista història i li demanà que anés a desenterrar el tronc que feia uns mil anys, havia colgat. Immediatament varen dirigir-se al lloc indicat i el van trobar. Desseguida el van dur a la casa i el van tirar al mateix foc de terra on s'havia d'haver cremat feia tants anys.

Les flames van anar apoderant-se del vell buscall i el van anar consumint a poc a poc, i la vida del cavaller de Milanys s'anà apagant, apagant, fins que es va morir dolçament, després de tants i tants anys d'anguniosa solitud.

“De la vida i de la mort” Concepció Poch

TREBALL PERSONAL

- Per què et sembla que aquest cavaller es deia Milanys?

- Creus que són molts anys mil anys per viure una persona?
Per què?

- Ara que entrarem a l'any 2000, com et sembla que vivien els nostres avantpassats de l'any 1000?

- Si fossis el cavaller de Milanys, faries.....
Per què?

- Si haguessis sigut un amic seu, què li haguessis aconsellat?.....
Per què?

- Et sembla que val la pena viure tants anys, com aquest cavaller?.....
Per què?

- A tu t'agradaria viure molts anys?.....
Per què?

- Has pensat alguna vegada quan t'agradaria morir-te? Si no hi has pensat pensa-hi ara i explica-ho.

TREBALL DIDÀCTIC: EL CAVALLER DE MILANYS

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre la vida i la mort.
- Reflexionar sobre l'edat de les persones (vida, mort)
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.

CONTINGUTS:

- Iniciació de l'esperit crític: hàbit d'escoltar, dialogar, compartir.
- Reflexió personal, seguida d'una conversa.
- Estudi de la dimensió psicopedagògica, en aquesta etapa, del concepte de sofriment, fracàs, pèrdua i mort.

MATERIAL:

- Conte: El cavaller Milanys, fotocopiats, un per a cada alumne/a
- Llapis per contestar les preguntes.

ACTIVITAT:

- Començarem l'activitat repartint els fulls del conte.
- Explicació del conte (lectura) per part del mestre/a.
- Deixar un temps perquè contestin les preguntes.
- Començar un debat sobre el conte.
- El debat intentarem dirigir-lo cap a parlar de la vida i de la mort.
- Val la pena viure encara que no estiguem bé? (concepte d'eutanàsia: Ramon Sampedro).
- Què opinen del sofriment, de la pèrdua?
- Què entenen per felicitat?

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a tenint com a punt de referència els criteris següents:
 - . Grau de reflexió sobre aquests temes.
 - . Sinceritat.
 - . Respecte envers el criteri dels altres.

Data:

Nom:

LA PONCELLA QUE MAI NO HAVIA FLORIT

Era una poncella de rosa que va sorgir una primavera. Mai no havia florit i no sabia el que era florir. Vivia amb la seva família en un jardí situat en un turonet. Era la poncella més petita del roser.

Tots els matins el Sol l'acaronava i li eixugava les gotetes de la rosada de la nit. La poncella el mirava somrient amb el seu somriure de poncella. Li deia:

- Bon dia, amic Sol, estic molt contenta!
- Bon dia, petita poncella!, responia el Sol.

La poncella de rosa estava sorpresa davant la vida que vivia i creixia al seu voltant. Les seves germanes grans tenien la pell vermella molt bonica, com de vellut; i quan la rosada les tocava s'omplien de perles. Cada dia creixien una mica i eren més boniques.

Les papallones dansaven pel jardí. Els ocells estrenaven cançons i les abelles arrencaven gemecs imperceptibles a les roses florides.

La poncella no entenia perquè ploraven les roses quan les tallaven.

Un dia el Sol li va dir:

- Per florir hauràs de patir una mica, petita poncella. Però no tinguis por, jo t'ajudaré.
- Què vol dir florir?, va preguntar la poncella de rosa.
- Florir és créixer, viure, donar vida, fer feliç a algú...i després morir, va dir el Sol.
- Ah!, va sospirar la poncella sense entendre res.

I va dir tot seguit:

- Tu floreixes, amic Sol?
- Sí, tots els dies, va respondre el Sol. La meua flor és calenta i amorosa. Té tots els colors perquè el meu cor és de foc. No em canso mai de florir d'escalfar. Si jo em cansés, la vida s'acabaria sobre la Terra. Jo faig feliços a tants!... Jo dono la vida.

- Ah!, tornà a sospirar la poncella. I es va quedar pensarosa.

Un dia uns núvols amagaren la flor del Sol. I varen plorar després. Plovia.

La petita poncella s'emmirallava en l'espill de la pluja. Quasi no es va reconèixer. S'endevinava ja la seva pell vermella com de vellut; la seva tija era esvelta i ferma; les seves fulles d'un verd net i serè. La poncella va sentir que dintre el seu cor quelcom es trencava per donar vida. Començava a florir. Hauria d'oblidar-se de si mateixa i fer feliç a algú.

Quan els núvols varen marxar, el Sol va florir amb tota la força de la primavera i encengué la poncella.

Totes les seves germanes grans la van mirar complagudes. A cada instant que passava era menys poncella i més rosa. I florí una rosa vermella de finíssim vellut.

Li va dir el Sol:

- Comprends ara què vol dir florir?
- Sí, respongué la rosa. I somriugué, amb somriure de rosa.

El jardí estava bonic, formós. El Sol l'acaronava. I les roses parlaven baixet dels seus colors, de la seva aroma i del meravellós fet de viure, créixer i fer feliç a algú.

La primavera ho envaïa tot amb la seva cançó. Era migdia. Es varen sentir unes veus. Uns nens, l'Albert i la Laia, van entrar al jardí. Venien de l'escola. La Laia que feia quart de Primària, s'acostà al roser i va dir:

- Mira Albert, mira quina rosa més bonica!

- Oh! Sí! Acaba de florir!, respongué l'Albert, que feia cinquè.
- Vaig a tallar-la per a la iaia!, digué la nena.
- Sí; es posarà molt contenta!, va dir l'Albert.

Les papallones i les formigues varen sentir l'adéu baixet i suau de les flors com un murmuri.

Algunes abelles sentiren perdre el seu menjar; altres poncelles començaren a créixer...

El Sol seguí acarontant:

- Rosa faràs feliç a algú! Faràs feliç a algú!...

I la rosa vermella, en les mans de la Laia, somrigué al Sol.

Darrera els vidres de la finestra, les altres roses veieren una velleta bonica de cabells molt blancs, somrient, que agafava la rosa amb les seves mans tremoloses, mentre els seus ulls s'omplien de la llum del Sol.

“De la vida i de la mort” Concepció Poch

TREBALL PERSONAL

-La protagonista d'aquest conte és una poncella de rosa. Imagina't que és una persona. Posa-li nom.

-Et sembla que les persones també florim?

-T'agrada la manera d'actuar de la protagonista?.....Per què?

-Trobés que s'ha d'estar content si es pot fer feliç a altres persones?.....Per què?

-Si tu estiguessis al lloc de la poncella, t'agradaria acabar com acaba ella?.....Per què?

-Trobés que té una vida molt curta, o ja et sembla bé per ser una rosa?

-La Laia i l'Albert han tallat la rosa per fer contenta l'àvia. Et sembla bé?

-Penses que la vida de la poncella ha sigut un fracàs o un èxit, o ja és el que havia de ser?

-Donaries tu la vida per una altra persona? Si és que sí, per a qui?

-Fes un dibuix o bé una narració sobre els sentiments que has tingut al llegir el conte.

TREBALL DIDÀCTIC: LA PONCELLA QUE MAI NO HAVIA FLORIT

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Reflexionar sobre la pròpia felicitat i la dels altres.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg
- Mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.

CONTINGUTS:

- Reflexió personal: altruïsmes, donar la pròpia vida per fer feliços els altres.
- Hàbits d'escoltar, dialogar, compartir opinions.
- Reflexió personal dins d'una conversa.

MATERIAL:

- Conte, fotocopiats un per a cada nen.
- Full blanc per a què puguin expressar els seus sentiments, en forma de dibuix, redacció....
- Llapis, goma, bolígraf, colors.

ACTIVITAT:

- Començarem repartint els fulls del conte.
- Lectura silenciosa del conte.
- Significat de les paraules que no entenguin.
- Significat de tot el conte.
- Expressió dels seus sentiments (poden escollir entre fer un dibuix o una narració).
- Debat i reflexió

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a. Pot agafar com a criteris orientatius els següents:
 - . Grau de reflexió sobre el tema de donar-nos als altres.
 - . Concepte de felicitat.
 - . Sinceritat.
 - . Respecte envers l'opinió dels companys/es.
 - . Reflexió sobre la vida i la mort.

LA VIDA

El dia en què hagi de morir,
poder seure davant d'un llac,
sol, amb les veus que m'acompanyen,
i poder creure,
perquè tothom hi té dret algun dia,
que ho he fet el millor possible
dins el temps que m'ha estat donat,
que he fugit de les ombres,
que m'espera la calma,
el perdó més enllà del bé i del mal.

El dia en què hagi de morir
poder creure en la vida.

Txema Martínez Inglès

TREBALL DIDÀCTIC: LA VIDA

OBJECTIUS

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Reflexionar sobre els temes de la vida i de la mort.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.

CONTINGUTS:

- Valoració de la vida i de la mort.
- Estudi de la dimensió psico-pedagògica, en aquesta etapa dels conceptes de vida i de mort.

MATERIAL:

- Poema: "La Vida", fotocopiats, un per a cada un.
- Fulls blancs, llapis, colors, bolígraf, etc.

ACTIVITAT:

- Començarem l'activitat repartint el poema entre els nens.
- Abans de fer una lectura silenciosa, prepararem els nens sobre l'activitat: cal que intentem expressar els nostres sentiments però no d'una manera forçada; el qui no vulgui que no ho digui; no podem jutjar el que pensen els altres, hem de respectar la manera de pensar de cadascú, sense voler dir que hi estem d'acord. Hauriem d'intentar comprendre el que ens vol dir el poeta en aquests versos.
- Lectura per part del mestre/a del poema.
- Lectura silenciosa per part dels nens.
- Posar en un full les idees dels sentiments que ens ha inspirat el poema. (deixar-lis un marge de temps perquè puguin pensar).
- Posada en comú, i debat del que han pensat.
- Dibuix del sentiment que han experimentat al llegir el poema, posant-hi títol.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a; pot agafar com a criteris orientatius els següents:
 - . Sentiments que han expressat.
 - . Grau de sinceritat.
 - . Respecte de les opinions dels altres.
 - . Comprensió del poema.

FILOSOFIA 6/18

Aquest vespre li toca a en Kio venir a casa meua per a jugar al prat de darrera de casa. En Kio té un pot, i li demano perquè el fa servir.

- "Per atrapar cuques de llum", diu

Jo no en sé gaires coses sobre les cuques de llum. ¿I vosaltres?

En Kio m'ho explica tot sobre elles. N'atrapa una i em deixa que l'aguanti. Em sorprèn que no estigui calenta, com una bombeta elèctrica. La tinc al palmell de la mà i li xiuxiejo:

- "Jo també sóc una cuca de llum. Jo no necessito el sol. Tinc la meua pròpia llum".

Llavors, de cop, se sent un xiscle a l'aire i en Kio crida:

- "Un rat-penat! Un rat-penat!!!"

Al cap d'una estona el rat-penat se'n va volant i en Kio deixa de córrer-li al darrera. Jo li dic:

- "Un rat-penat és una rata amb ales com d'ocell, o és un ocell amb cos com de rata?"

El meu pare m'explica tot de coses sobre els rats-penats, i m'explica que no s'hi veuen però que saben per on volen perquè fan aquesta mena de xisclets, i llavors n'escolten l'eco. Jo poso les mans juntes, fent com una tasseta, i dic a l'espai de dins, com si hi hagués un rat-penat dintre:

- "Com va per aquí dins?. Jo també sóc un rat-penat! Torna a visitar-me un altre dia!

Justament quan acabo la meua conversa rat-penada, se sent un soroll estrany al costat de casa, com si algú hagués llançat una pedreta contra la finestra.

- "Què ha estat això?, vol saber la mare.

- "Ja ho sé, crida en Kio, És un ocell que ha volat contra la finestra! És aquí! És aquí! És mort!"

En Kio recull l'ocell. És un pardalet molt menut.

- Deixeu-me'l a mi!, dic. A mi!

L'aguanto fent-li un lletet amb les mans. Gairebé no pesa gens, i no es mou. No sembla que respiri, tampoc.

El pare diu:

- "Potser només està atordit".

Jo li xiuxiejo:

- "Va,vinga dormilega, és hora de despertar-se!"

I sabeu què?. Sento que aixeca el cap, i un moment després, mentre obro les mans, emprèn el vol.

La mare diu:

- "Com és que no t'has convertit en un pardal, Gussi?"

No li sé explicar que jo voldria ser un pardal, però no aquest pardal. Aquest pardal havia volat abans i ara torna a volar, però durant una estoneta havia estat ben desorientat. I en això sí que no se m'assembla gens ni mica!

- "Primer semblava que era mort, i al cap d'un moment ha sortit volant, com aquell que res, diu en Kio. Llavors afegeix:-Vaja no em pensava que hi hagués cap esperança per a ell".

Com que sé que em posaré a plorar, corro cap a dins de casa i m'amago darrera el sofà. Tan de bo sabés per què estic plorant.

L'Oriol entra i m'agafa a coll. Jo l'abraço i li deixo tota l'espatlla de la samarreta ben xopa.

- "Anem a fer una volta", diu.

Em posa al seient de davant del cotxe, al seu costat, i fa marxa enrera pel camí de casa. Les rodes del cotxe fan cruixir les pedretes del camí.

KIO I GUS

(Capítol quatre. Episodi tres)

TREBALL DIDÀCTIC:FILOSOFIA 6/18

OBJECTIUS:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg i mantenir una actitud de respecte i de comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la pèrdua, la mort, el sofriment, el record.
- Recolzar els altres quan tenen un patiment.

CONTINGUTS:

- Valoració del sentiment de la mort, tant d'una persona com d'un animal.
- Necessitat d'una pedagogia de la mort, de la pèrdua.
- Desenvolupament de l'esperit crític, hàbit d'escoltar, dialogar, compartir; reflexió personal, conversa, diàleg.

MATERIAL:

- Tros del conte fotocopiats, un per a cada nen. Les escoles que facin el programa 6/18 potser tindran el llibre.

ACTIVITAT:

- Repartirem els fulls, o els llibres.
- Llegiran el tros d'aquest conte fins arribar al final de la plana 34, pels que tenen llibre, i pels que no, fins arribar on diu: "No sembla que respiri, tampoc".
- Preguntar: Com us sembla que acaba, es mor o no es mor el pardal?
- Si alguna vegada s'ha mort algun animal vostre què heu sentit?
- Què heu fet amb l'animal?
- Ensenyar-lis fotos de diferents menes d'animals i preguntar quin els sabria més greu que es morissin. Per què?
- A partir dels animals passar a la mort de les persones.
- Heu pensat alguna vegada en la pròpia mort?.
- Conclusions.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el propi mestre/a sobre el que han expressat els nens, tenint en compte els objectius que havíem proposat.

4.2.4. Cicle Superior de Primària

LA PÈRDUA (PRIMERA SESSIÓ)

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer els sentiments dels alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.
- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la pèrdua i el sofriment.

MATERIAL:

Paper, llapis, cadires, o catifa per poder estar en un lloc còmode i relaxat.

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe repartits en subgrups de quatre o cinc.

DESENVOLUPAMENT:

El mestre/a explicarà que avui anem a fer un treball de reflexió, d'expressió de sentiments. Dividirà els alumnes en subgrups amb un portantveu cada un, el qual tindrà paper i llapis per apuntar les idees que surtin del grup.

La pregunta serà:

- *Què vaig sentir quan vaig perdre una cosa estimada?*

Al cap d'una mitja hora, més o menys, es farà la posada en comú.

POSADA EN COMÚ:

Cada portantveu explicarà a la resta de la classe el que ha sortit en el seu grup. Quan s'hagi acabat la ronda, es poden fer preguntes sempre dintre d'un ordre i respecte.

AVALUACIÓ:

L'avaluació la farà el mestre segons uns criteris orientatius, que poden ser els següents:

.Observació dels alumnes, a l'hora de la posada en comú.

.Grau de sinceritat.

Quin grau de por, pena o angoixa senten?

.Classe de pèrdua que els ha angoixat.

LA PÈRDUA (SEGONA SESSIÓ)

OBJECTIUS:

Els mateixos que a la pèrdua (primera sessió)

MATERIAL:

Paper per a dibuixar, llapissos de colors, bolígrafs, llapis negres, retoladors, ceres...

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe en treball individual.

DESENVOLUPAMENT

Avui el tema serà: "*La por a perdre quelcom*". Amb aquesta idea, fes un dibuix com vulguis, en blanc o negre, amb colors, abstracte, figuratiu....
Posa-li títol.

POSADA EN COMÚ:

A la posada en comú tots els qui volen expliquen el seu dibuix. S'ha de respectar els qui no ho volen fer.

AVALUACIÓ:

L'avaluació la farà el mestre/a segons uns criteris orientatius:

- . Respecte a les opinions i sentiments dels companys.
- . Comprensió d'actituds dels nostres alumnes.
- . Grau de sinceritat i creació d'ambient adequat per expressar-se lliurement.

LA PÈRDUA (TERCERA SESSIÓ)

OBJECTIUS:

Els mateixos que a la pèrdua (primera sessió)

MATERIAL:

Paper i llapis o bolígraf per escriure.

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe en treball individual.

DESENVOLUPAMENT:

Avui el tema serà: *“La por a perdre algú (persona o animal)”*
Ho faran explicant la seva por en una redacció. L'alumne que a la segona sessió va interpretar el “quelcom” com una persona, que expliqui el seu dibuix.

POSADA EN COMÚ:

Aquí no hi haurà posada en comú, almenys que surti algú voluntari.

AVALUACIÓ:

L'avaluació la farà el mestre/a al llegir les redaccions que hauran fet els nens, segons uns criteris orientatius:

- . Grau de respecte i comprensió envers els sentiments dels altres.
- . Millor coneixement i comprensió dels nostres alumnes.
- . Sentiments que han expressat: por, angoixa, sinceritat, comprensió...

CINE-FORUM: PONNETTE

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els sentiments dels nostres alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes.
- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, la pèrdua i la mort.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la mort.
- Reflexionar sobre el tema del sofriment que no és físic.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.
- Discutir sobre el tema de l'autonomia personal.
- Prendre consciència de la responsabilitat personal.

MATERIAL:

- Televisió, video, pel·lícula: "Ponnette".

PARTICIPANTS:

- Tot el grup classe

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Passada de la pel·lícula i cine-forum sobre ella. Fer posar els alumnes a la pell de la nena protagonista i que pensin què sentirien si estiguessin al seu lloc.
Com es pensen que reaccionarien?
Patirien molt?
Estarien molt tristos?
Tindrien esperança?
Paper del nen, el seu cosí. Paper del pare.
I de les contestes dels nens treure d'altres preguntes sobre les mateixes idees.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a.
Com a criteris orientatius podem donar els següents:
- . Nivell de diàleg dels nens/es
 - . Grau de confiança entre els alumnes de la classe i amb el mestre/a
 - . Respecte a les idees dels altres i ordre a l'hora del debat
 - . Aprofundiment en el coneixement dels infants per part del mestre/a

CINE-FORUM: MI CHICA

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els nostres alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes.
- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, la pèrdua i la mort.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la mort.
- Reflexionar sobre el tema del sofriment que no és físic.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.
- Discutir sobre el tema de l'autonomia personal.
- Prendre consciència de la responsabilitat personal.

MATERIAL:

- Televisió, video, pel.lícula: Mi chica.

PARTICIPANTS:

- Tot el grup classe.

DESENVOLUPAMENT:

- Passada de la pel.lícula i cine-forum sobre ella.
- Fer posar els nens a la pell de la protagonista.
- Ambient familiar: entorn físic i persones.
- Culpabilitat de la nena: se sent culpable de la mort de la mare.
- Mort d'un amic: solitud de la nena.
- El final: amb la mare del nen i amb l'amiga.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a. Pot agafar com a criteris orientatius els següents:
 - . Grau de reflexió sobre els temes: família i mort.
 - . Respecte vers les opinions dels altres.
 - . Sentiments que han manifestat.
 - . Ampliació del coneixement dels alumnes.

CLARIFICACIÓ DE VALORS (MI CHICA)

M'agradaria viure en aquesta casa que viu la nena perquè.....
.....
No m'agradaria viure en aquesta casa que viu la nena perquè.....
.....
La nena és feliç, perquè.....
.....
La nena no és feliç, perquè.....
.....
Jo penso que trobava a faltar la seva mare quan.....
.....
Si a mi se'm morís un amic reaccionaria.....
.....
A aquesta pel·lícula li canviaria el títol i li posaria:.....
.....
Dóna la teva opinió sobre: "Mi chica".....
.....

POEMA

Si un dia caus, aixeca't ràpidament
que la vida no t'ha estat donada per a anar per terra.
Aixeca't i torna a mirar l'horitzó amb ganes.
Aprèn de la ferida que t'has fet.
Omple't de força i de coratge i pensa
que pots vèncer totes les pors i temors.
Descobreix que ets un ser únic i irrepètible,
viu amb il·lusió el dia a dia
i pensa que l'avui no es repetirà més
i que el demà no és un dia segur.
Ànim i endavant.

Marta Blancafort

ACTIVITATS DEL POEMA

- Aquesta poesia l'ha feta una nena, una mica més gran que tu, que està malalta. Ja veus que no té nom. Posa'l tu.

- Et sembla que parla en sentit figurat?.....Per què?.....

.....

- Quins sentiments t'han vingut al llegir la poesia?.....

.....

- Si tu estiguessis malalt/a creus que tindries el mateix estat d'ànim?.....
Per què?.....

.....

- Fes una poesia, o una carta, o una narració, intentant donar confiança a un amic o amiga que saps que s'ho passa molt malament, o perquè es considera un fracassat, o perquè està malalt, o perquè té algun problema.

TREBALL DIDÀCTIC: POEMA

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els sentiments dels nostres alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin

l'alumne

a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes

- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, la pèrdua i la mort.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.
- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema del sofriment, tant físic com psíquic.
- Reflexionar sobre el tema de la pèrdua, de la mort.

MATERIAL:

- Poema, paper, llapis, boli...

PARTICIPANTS:

- Tot el grup classe

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Lectura silenciosa i individual del poema.
- Lectura en veu alta per part del mestre/a per donar-li entonació.
- Treball individual, per part dels alumnes del poema.
- Debat-comentari del treball.

AVALUACIÓ:

donar

- L'avaluació la farà el mestre/a Com a criteris orientatius podem

els següents:

- . Comprensió, per part dels nens/es, de la malaltia, el sofriment, i la pèrdua.
- . Desenvolupament del seu esperit solidari.
- . Comprensió entre ells/es mateixos/es, tant en els seus actes com en

les

seves idees.

- . Respecte a les idees dels altres.
- . Aprofundiment en el coneixement i la comprensió de les actituds dels infants per part dels seus professors/es.

JOC DE DINÀMICA DE GRUPS: AMB QUI VOLS ANAR?

RODAMÓN	PRES	RAÚL	PROFESSOR
PROFESSORA	MALALT DE SIDA		PEP GUARDIOLA
MALALT DE CÀNCER	MULTIMILIONAR		POBRE
METGE	XIVATO	POLICIA	BOMBER
LLADRE	RAÚL	SÚKER	PETRI
SON GOKU	FRACASSAT	MALALT DE GRIP	
MISS ESPANYA	CAÇADOR	HESP	PALLASSO
GUAPA	GUAPO	SIMPÀTIC	SIMPÀTICA
INFERMERA	SPICE GIRLS		

TREBALL DIDÀCTIC: JOC DE DINÀMICA DE GRUP: AMB QUI VOLS ANAR?

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els sentiments dels nostres alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes, fracassos, decepcions.
- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar-se ells mateixos, els altres, i les seves circumstàncies, encara que siguin adverses.

Per part dels alumnes:

- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre els propis sentiments.
- Reflexionar sobre el tema del sofriment, el fracàs, la malaltia.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.

MATERIAL:

- Fer unes cintes amb els noms genèrics o personalitzats de famosos i desgraciats. Aquests poden ser: rodamón, multimilionari, pres, Guardiola, malalt de sida, Ronaldo, malalt de càncer, Súker, xivato, Raúl, pobre, Son Goku, metge, caçador, pallasso, policia, lleig/lletja, guapo/guapa, Petri, lladre escombriaire, fracassat, gitano, moro, infermera, simpàtic malalt de grip, Miss Mundo...

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Posarem una cinta a cada nen al front sense ensenyar-li abans. Els farem agrupar pel nom que portin al front. Quan ja estiguin, els farem treure la cinta per a què vegin quin personatge eren. Ens sentarem en rotllana i començarem el debat: Què hem sentit? Si hi ha algú que s'ha quedat sol, que ningú el volia, com s'ha sentit? I al revés, si hi ha algú que tothom el volia, com s'ha sentit?. I els altres?. Per què han escollit aquells determinats i no uns de diferents?....

AVALUACIÓ:

- L'avaluació es farà juntament amb els nens/es. Podem seguir els següents criteris:
 - . Respecte a les normes que s'han donat
 - . Reflexió personal sobre el rol que li ha tocat
 - . Acceptació dels altres
 - . Aprofundiment del coneixement de l'alumne per part del mestre/a

TREBALL DIDÀCTIC: LECTURA MUSICAL (TRANSCRIPCIÓ)

Audició de la peça “*Campanades a mort*” d'en Lluís Llach

OBJECTIUS:

Per part del mestre:

- Conèixer millor els sentiments dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes.
- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, la pèrdua i la mort.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Mantenir una actitud de silenci i complicitat amb els altres companys.
- Prendre consciència de la responsabilitat personal.

MATERIAL:

- Aparell de CD, el CD “*Campanades a mort*” d'en Lluís Llach, paper blanc, llapis.

PARTICIPANTS:

- Tot el grup classe.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Explicació de com es fa una transcripció musical: “Et deixes emportar pel ritme de la música i fas que la teva mà dibuixi el que sent, amb línies rectes, ondulades, rodones, quadrats, etc.” Primer es fa l'audició. A la segona vegada d'escoltar-la es comença l'exercici. Quan han acabat, darrera de la pàgina hi posen el títol que creuen hauria de tenir la cançó i quins sentiments els ha desvetllat, què és el que han sentit al fer la transcripció. Es pot fer un debat.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a, segons uns criteris orientatius:
 - . Respecte per les emocions dels altres
 - . Grau de confiança entre els nens/es de la classe
 - . Sentiment d'una expressió artística

4.3 Material per a Primer Cicle de Secundària

TREBALL DIDÀCTIC: EL SOL

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Esforçar-nos a pertànyer al nostre grup classe.
- Estar predisposats a creure que el nostre grup és el millor.

Per part dels alumnes:

- Agafar confiança en els companys
- Agafar confiança en un mateix
- Creure's que l'actuació d'una persona no depen tant del que veritablement és capaç de fer, sinó del que ella creu que és capaç de fer.

DEFINICIÓ:

Aquesta és una tècnica que entra a l'etapa de confiar. Té molta relació amb l'auto-concepte i per a la seva realització és molt important una bona atmosfera a la classe.

MATERIAL:

6 ó 7 papers i un llapis cadascú.

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe formant rotllanes de 6 ó 7 alumnes.

DESENVOLUPAMENT:

Els/les alumnes agafaran les seves cadires i formaran rotllanes de 6 ó 7 persones. Agafaran també 6 ó 7 papers i un llapis cadascú.

Un dels /les alumnes, amb la seva cadira, es situarà al centre del grup, i nosaltres donarem les següents instruccions:

.Molts de vosaltres fa molts anys que esteu junts, amb altres ja fa un temps, el temps necessari per a saber algunes coses de tots i cada un de nosaltres. Per això agafarem un dels papers i escriurem durant un minut les qualitats que hem descobert del company/a que està al mig. (com a mínim 5 qualitats)

Quan passi un minut, jo diré: **temps** i tots li donareu el paper que heu escrit. Ell/a, sense llegir-los, els agafarà, s'aixecarà i anirà a seure a una cadira qualsevol del grup, passant el noi/a d'aquesta cadira al centre i tornarem a començar l'exercici, ara amb el/la que és al mig.

Així es va fent fins que tots/es han passat pel mig.

Després donarem 3 ó 4 minuts perquè puguin llegir el que els

han dit els seus companys/es d'ells/es
Finalment en gran grup, un per un, aniran dient les coses que
han dit els seus companys/es d'ells/es i coincideixen en el que
cadascú creiem i també en les que discrepem.

AVALUACIÓ:

Diu l'Albert Serrat que aquest exercici és ideal per a millorar
l'auto-concepte en constatar que tots/es tenen virtuts. Diu
també que és un bon exercici per a millorar el feed-back, la
impressió que donem a les altres persones, cosa que ens
fa agafar més confiança per a obrir-nos al grup.
Per part del mestre/a pot ser una bona eina per a conèixer
millor els seus/es alumnes.

LA SOLIDARITAT

Aquesta proposta de treball està concebuda, no tant com a adquisició cultural sinó com a instrument d'anàlisi de la situació mundial, especialment en els problemes de l'infància en els països subdesenvolupats. La conseqüència d'aquesta anàlisi no pot ser altra que la de despertar actituds solidàries cap als nens/es més desfavorits, els que pateixen a causa de la injustícia de l'ordre internacional. És per això doncs que l'objectiu bàsic d'aquesta proposta és la solidaritat.

Ara bé l'educació en valors no és el treball puntual d'un valor, ni d'uns dies, sinó el treball continuat, i seriós, que no veus els fruits a curt termini, sinó que has d'anar a buscar-los al cap d'un temps.

OBJECTIUS:

- Donar a conèixer els aspectes més importants dels Drets del Nen, així com la seva relació amb els Drets Humans.
- Analitzar i valorar la situació de la Infància al Tercer Món, i descobrir el que nosaltres tenim aquí donant-nos compte que també tenim espais per omplir.
- Despertar i potenciar una consciència solidària cap als nens/es que no tenen el mateix que tenim nosaltres, que són maltractats, que pateixen.

ACTIVITAT

A continuació tens una relació de coses que sens dubte són importants a la teva vida. Llegeix-les amb atenció i reflexiona sobre elles.

- 1- Menjar molt bo i nutritiu.
- 2- Un televisor.
- 3- La possibilitat d'expressar la teva opinió.
- 4- Un dormitori propi.
- 5- Diners per gastar quan vulguis.
- 6- Anar de vacances.
- 7- Un ordinador.
- 8- Aire net.
- 9- Una bicicleta.
- 10- Llibertat per practicar la teva religió.
- 11- Aigua potable.
- 12- Atenció mèdica quan la necessites.
- 13- Laminadures i dolços.
- 14- Una escola digna.
- 15- Roba de moda.
- 16- Protecció contra els mals tractaments.
- 17- Espai per jugar i divertir-te.
- 18- Calçat esportiu.
- 19- Llibres de diversió i historietes.
- 20- Una calculadora escolar.

- a) Imagina't que vius en un país que no et pot proporcionar totes aquestes coses. Posa't en equip amb altres companys i prescindiu de sis coses.
- b) És una època difícil i s'ha de fer més restriccions. No hi ha més remei que renunciar a altres sis coses més. Només us podeu quedar amb vuit coses.
- c) Ara poseu en comú les vostres decisions. En general quina cosa heu abandonat tots els equips a la primera ronda?. Us ha costat molt posar-vos d'acord?
- d) I a la segona ronda?. Va ser fàcil l'acord? Per què?
- e) Sabeu diferenciar ara entre desitjos i necessitats?. Poseu exemples.
- f) Les necessitats bàsiques es poden considerar drets. Dieu alguns drets que estan recollits a la llista anterior en el que tots hi esteu d'acord.
- g) Se us acut algun altre dret que no hi és a la relació anterior?. Si és que sí dieu-lo i defenseu-lo davant dels vostres companys.

TREBALL DIDÀCTIC: BASAR MÀGIC

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Esforçar-nos a pertànyer al nostre grup-classe.
- Esforçar-nos a conèixer més i millor els nostres alumnes.
- Estar predisposats a creure que el nostre grup és el millor.

Per part dels alumnes:

- Profunditzar en el coneixement interpersonal.
- Fomentar la cohesió.
- Fomentar l'autoestima.

DEFINICIÓ:

Es tracta d'agafar i deixar coses en un basar imaginari: característiques de la seva personalitat que li agradaria tenir i que li sembla que no té, o que les té i li sembla molt bé.

MATERIAL:

Una pissarra o un gran mural. Guixos (pissarra), papers i retoladors i "fix-toc" si és mural.

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe.

DESENVOLUPAMENT:

La persona que anima el joc(mestra/e) explica als alumnes: "Imagineu-vos que ens trobem en un gran basar, però en lloc d'haver-hi regals o coses per comprar, hi ha característiques de les persones. I com que és màgic i especial, cadascú pot agafar la característica que més li agradaria tenir, i pot deixar la que creu que té però no li agrada. Només es pot entrar una sola vegada per deixar una característica i agafar-ne una altra."

Cada alumne escriurà en un paper el que deixaria, i en un altre el que agafaria, posant entre parèntesi el seu nom.

La pissarra o mural estarà dividida en dues parts: AGAFAR i DEIXAR. Quan tots els alumnes hagin escrit els seus papers, van entrant en el basar i col.loquen el seu paper en el lloc corresponent. Quan tots han passat, es fa la posada en comú dient els motius o raons de les seves eleccions.

POSADA EN COMÚ:

- Quines dificultats has trobat?
- T'ha costat molt fer els dos papers?
- Quin t'ha costat més fer, el de la característica deixar o el d'agafar?
- Com t'has sentit al llarg de tot el joc?
- Es pot arribar a treure alguna conclusió tenint en compte el contingut de la pissarra?.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a segons uns criteris orientatius:
 - . Sinceritat dels nois/es
 - . Autoconeixement dels alumnes.
 - . Coneixement més aprofundit dels alumnes per part del mestre/a

TREBALL DIDÀCTIC: DICTAR DIBUIXOS

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els nostres alumnes.

Per part dels alumnes:

- Afavorir la comunicació entre les persones.

- Afavorir el que escoltin a un que està parlant.

-

- Analitzar les limitacions d'una comunicació unidireccional.

DEFINICIÓ:

Es tracta de dibuixar el que ens va dient la nostra parella sense que podem mirar com és el dibuix.

MATERIAL:

Llapis, paper i els dos dibuixos de mostra.

PARTICIPANTS:

Tot el grup classe aparellats de dos en dos.

DESENVOLUPAMENT:

Primer s'ha de deixar ben clar que fins el final de tot l'exercici, no es poden mirar els dibuixos, ni de la parella, ni d'un altre grup.

El grup es divideix en parelles que se situen espatlla contra espatlla. El mestre entrega a un membre de cada parella un dibuix igual o similar del que hi ha al final del treball.

La persona que l'està veient anirà dictant a la seva parella el dibuix. La que no el veu, l'anirà dibuixant, només seguint les indicacions que li dicti el seu company; sense poder parlar, ni fer cap contrasenya, ni cap so, ni cap pregunta. Mentre dura l'exercici, cap dels dos pot girar el cap.

Una vegada acabat per totes les parelles, o quan el mestre/a ho cregui convenient, es canvia el rol de les persones: el qui dictava passa a dibuixar i l'altre dicta. Es pot canviar el dibuix o bé donar-lis el mateix, però podent fer preguntes, expressions de la cara, però no veure els dibuixos.

POSADA EN COMÚ:

- Es comparen els dos dibuixos fets podent preguntar o no.

- Es pot comparar també l'estona que hi han estat per realitzar-lo d'una manera i de l'altre així com la precisió del dibuix.

Com es varen sentir només escoltant?
I només dictant?
I podent fer preguntes?
Heu mirat alguna vegada la cara que hi posava el vostre company/a com us mirava, etc.?
Creieu que heu tingut problemes amb la comunicació verbal?.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre/a; com a criteris orientatius poden fer servir els següents:
- . Adaptació al company.
 - . Treball en equip.
 - . Expressió oral.
 - . Comprensió oral.
 - . Coneixement més aprofundit per part del mestre/a.

CINE-FORUM: MI VIDA COMO UN PERRO

OBJECTIUS:

Per part del mestre/a:

- Conèixer millor els sentiments dels nostres alumnes.
- Comprendre millor el comportament dels nostres alumnes.
- Implantació a l'escola de procediments pedagògics que ajudin l'alumne a assolir els mecanismes necessaris per afrontar els problemes.
- Desenvolupament d'uns procediments pedagògics per a què els alumnes aprenguin a acceptar el sofriment, la pèrdua i la mort.

Per part dels alumnes:

- Autoreflexionar sobre els propis sentiments.
- Mantenir una actitud de respecte i comprensió envers els altres.
- Reflexionar sobre el tema de la mort.
- Reflexionar sobre el tema del sofriment que no és físic.
- Adquirir l'hàbit de discutir i debatre en un clima de diàleg.
- Discutir sobre el tema de l'autonomia personal.
- Prendre consciència de la responsabilitat personal.

MATERIAL:

- Televisió, video, pel·lícula: "Mi vida como un perro"

PARTICIPANTS:

- Tot el grup classe.

DESENVOLUPAMENT:

- Passada de la pel·lícula i cine-forum sobre ella..
- Et sembla que aquest nen podria ser un de nosaltres?
- La seva mare està malalta i ell sembla que no se'n dona compte, per què et sembla que ho fa?.
- L'ambient de casa seva és una mica depriment, pensa com el pot influir en el seu caràcter.
- Els seus tiets l'estimen, sí o no.
- Reflexió sobre les circumstàncies en què li ha tocat viure el nen.
- Altres preguntes que surtin del seu debat.

AVALUACIÓ:

- L'avaluació la farà el mestre segons uns criteris orientatius:
 - . Expressió de sentiments.
 - . Comprensió del missatge de la pel·lícula.
 - . Respecte envers les opinions dels companys.
 - . Comprensió per part del mestre de comportaments dels alumnes.

CLARIFICACIÓ DE VALORS: MI VIDA COMO UN PERRO

- Si jo tingués un ambient com el del nen amb la mare malalta, sense gaire ningú que es cuidés de mi, faria.....
.....
- El nen al poble és feliç perquè.....
.....
- El nen al poble és desgraciat, perquè.....
.....
- Si jo fos el germà gran faria.....
.....
- Si pogués canviar el títol li posaria:.....
- Hi ha algun personatge que se sent sol?.....Qui i per què t'ho sembla?..
.....
.....
- Opinió sobre aquesta pel·lícula i els seus personatges.

5.- VALORACIÓ DEL MATERIAL I RESULTATS

(Vegeu les transcripcions als annexos)

5.1 Educació Infantil

CENTRE D'INTERÈS: LA POR

Vaig col·laborar en un centre d'interès que feia una tutora d'una de les escoles que vaig anar, l'E.I - 5. A l'annex explico les activitats. Els nens varen assolir els objectius proposats. És un tema molt àrid que, segons com es tracti, pot arribar a ser feixug. Trobo que va ser tractat amb molta estima, tacte i convenciment. La tutora es creia el que feia i estava molt convençuda que en treuria profit, tal com va ser. Va resultar un tema molt interessant, que els nens/es varen disfrutar molt i va servir per desangoixar un grup d'alumnes que tenien por.

Varen acabar definint la por com: **una cosa fantasmal i terrorífica que poden sentir la gent i els animals que com que no volen morir també en tenen.**

La imaginació va ser la seva arma més eficaç a l'hora de buscar solucions: Si ens fan por els llamps i trons podem pensar que són caramels que cauen del cel. I com que tenim por del que no coneixem, hem de pensar què deu ser allò que ens en fa; les bruixes i els fantasmes no existeixen, per això no hem de tenir por. Són sers imaginats i són dels contes. Quan estem sols i tenim por, cal fer alguna cosa: jugar, dibuixar, posar música, ballar, retallar... o simplement anar a casa del veí i dir-li si em volen una estoneta, perquè estic sol i tinc por. La deducció al sortir del Museu de la Cera: No hem tingut por perquè estavem preparats, teniem solucions, sabem que els sorolls estaven produïts per cassettes, els raigs per electricitat... Ara, se'ls va fer notar que també es bo tenir una mica de por. Perquè una miqueta de por ens ajuda a no caure en un perill. Per exemple, si no tinguéssim por de caure de la teulada d'un edifici, ens enfilariem i podríem caure i matar-nos.

Al final del tema, repassant el que ens feia por, varem veure que ja no teníem les mateixes pors que en un principi.

Un dels ítems proposats era: *por a perdre'm* i davant de la pregunta: per què? agafo unes quantes respostes:

- perquè puc perdre el pare.
- perquè puc perdre la mare.
- perquè m'agafarien uns homes i em matarien.
- perquè els meus pares pateixen molt i no vull que pateixin.
- perquè no puc tornar a casa i a mi m'agrada estar a casa.
- perquè m'agafarien uns lladres i em moriria.

Davant d'aquesta contesta, la pregunta era inevitable:

Algu té por a morir-se?

les respostes varen ser les següents:

- et pots morir quan ets vell.
- no, també et pots morir d'una malaltia de jove.
- una vegada es van morir un nen i una nena.
- una nena a Barcelona la va atropellar un cotxe i es va morir.

I què passa quan et mors?

- te'n vas al cel.
- la meva mare em va dir que no existeix, que només ho diuen per a dir mentides.
- vas al cel si et portes bé.
- si no et portes bé, ve un dimoni que te s'emporta.
- els dimonis estan en un altre planeta que és tot vermell perquè ells són vermells.
- anem amb el Déu que no el veiem perquè és com l'home invisible, és màgic.
- un dia somiava que em moria i uns homes em deien que faltava poc i em feia por.

La valoració final és molt positiva, és un tema que seria convenient tractar-lo, pero no només a 5 anys, sinó que s'hauria d'anar ampliant any rera any.

És un bon inici perquè els nens aprenguin a expressar els seus sentiments, se'n donin compte que les coses no són com les imaginem, que hi han uns sers que no existeixen, que el desconeixement de les coses no és bo, que dintre la nostra imaginació podem aixecar molts castells, que si han de servir per disfrutar, molt bé, però que si han de servir per fer-nos patir, val més treure'ls del davant.

Aquest tema és una bona introducció per a parlar i treballar els valors que surten de les pèrdues i en darrer terme de la gran pèrdua que és la mort, i per adonar-nos que els nens/es d'aquesta edat també pateixen, que encara que ho amaguem n'hi ha que pensen en la mort i tenen por. De totes maneres la professora que porti a terme aquest treball n'ha d'estar convençuda.

Un problema que ens trobem al tractar aquest tema és el dels pares. Tenen com una temença davant del fet que els seus nens/es parlin de la por. A la majoria no els fa gens de gràcia. La tutora els ha de convèncer perquè els deixin anar al Museu de Cera. Alguns protesten perquè la nit després de la sortida, s'han despertat, (reconeixen que abans ja es despertaven i tenien por)... Serà que tots aquests temes són tabú i no ens fa gràcia tractar-los?. Serà que nosaltres no sabem com tractar-los i què contestariem si els nens ens fessin qualsevol pregunta?. Serà que els volem estalviar als nens qualsevol cosa que ens sembli que és font de patiment?. És una barreja de tot.

PEL.LÍCULA: EL REI LLEÓ

Al veure la pel.lícula, quan el pare del Simba es mor, una nena va plorar, perquè li feia pena que el Simba es quedés sense pare.

A cinc anys ja saben expressar les seves pors:

Tenen por:

- dels somnis, dels sorolls, sobretot dels petards, a perdre's, a que lis robin el cotxe, o la bici dels seus pares....
- a caure quan vaig amb bici de dues rodes.
- quan vaig en cotxe i no hi ha gaire vorera, tinc por de caure, "em moriria". - Tens por de morir-te?.- Sí.- Per què?- Perquè se m'acabaria la vida.
- a quedar-me sense pares.
- a perdre els animals que tenen, perquè a la majoria se'ls han mort els animals, però els n'han comprat més.

A la pel.lícula varen passar por quan:

- en Simba estava agafat a la branca “em pensava que cauria i es moriria”.
- quan es va morir el rei perquè l'Skar no volia el petit.

Senten pena davant la mort dels animals i enterren els que coneixen: peixos, hamsters, gossos, gats...

Senten ràbia:

- quan varen robar la bici del meu pare.
- quan es va morir l'avi.
- quan em peguen.
- quan no els surten bé les coses.
- quan no els deixen jugar.

On vas quan et mors?

- al Cel, al Purgatori... “abans d'estar a la panxa de la nostra mare, nosaltres estavem al Cel”.
- “els morts es moren per sempre”.

Els va agradar:

- quan en Simba era petit.
- quan va tenir un fill.
- al final quan tots varen cridar: Simba!!!!
- quan troba uns amics.

Quin personatge voldrieu ser?

- la mona, perquè defensava el Simba de les hienes.
- la Nala, és molt maca i pel color de la pell.
- el Zazú, perquè volava.
- el Simba quan era gran, quan es tirava a l'aigua, perquè és molt valent.
- el petitonet, perquè té pare i mare.
- el Rafiki, perquè és mag.

L'escena de la pel·lícula que els va fer més pena va ser quan:

- es va veure tot cremat, segur que no podien respirar.
- quan el pare es moria, perquè el petit no tenia pare, i no el tornaria a veure mai més.

És un bon material per treballar aquests temes. **Els nens a aquesta edat tenen por i pateixen. Cal treballar això perquè no arribin a grans amb problemes per no haver sabut expressar el que sentien quan eren més petits, o no haver sabut fer-los raonar i buscar solucions als problemes que se'ls presenten.** Aquí cal remarcar que una nena té por de tenir un accident amb el cotxe i morir-se ella, quan a aquesta edat encara no són gaire conscients de la seva mort.

CONTE: LA CARTA

Aquest conte és tret d'un llibre de la Fina Masnou: “Educació per a la convivència”. El protagonista, un gos, està molt trist perquè espera una carta i ningú l'escriu. Però té un ratolí que és molt amic seu que al veure'l tan trist l'escriu. El gos és feliç perquè té una carta, i el ratolí també perquè veu feliç el seu amic.

Qui està trist?

- el gos quan no li arriba la carta.
- el ratolí perquè el seu amic està trist.

Qui està content?

- el gos, quan rep la carta.

- el ratolí quan escriu la carta, l'abraça i l'estima (al gos).

Jo estic content, quan:

- jugo amb el meu amic/ga.

- veig la meva àvia.

- la meva amiga ve a l'escola.

Estic trist i enfadat quan:

- no volen ser amics meus.

- el meu gos està malalt.

- el meu amic/ga no ve a l'escola.

- em peguen.

Si el meu amic estigués trist li donaria:

- una joguina

- un regal

- li faria un dibuix

- l'abraçaria

Quina cosa maca li diries al teu amic/ga?

- guapo/a.

- maco/a.

- bonic/a.

- sóc amic teu i com que encara no t'ho havia dit, t'ho dic ara.

- juga sempre amb mi.

Els cargols tenen por de nosaltres, per què?

- perquè els podem aixafar i es moren.

Tinc por:

- dels cucs

- de les abelles, perquè piquen.

- dels ratolins, perquè mosseguen.

- de les serps, perquè mosseguen.

- de les aranyes, perquè són lletges.

- dels gossos, perquè mosseguen.

Va molt bé per treballar el tema de **l'amistat, de la tristesa i la felicitat**. Què podem fer per fer feliços els que tenim més aprop? A vegades amb poca cosa en tenen prou: amb una paraula amable, amb un gest, amb un regal petit fet per nosaltres, amb ser amics seus, amb jugar amb ells a l'hora del pati... es pot aconseguir que els altres siguin feliços.

5.2 Primer Cicle de Primària.

POEMA: PLOU

Aquest poema l'he tret d'un llibre de poemes que tenia a la meua biblioteca. Semblava una mica complicat per a Segon, però, crec que va sortir molt bé, perquè els nens/es, varen expressar les seves pors, els seus patiments.

Pors que pot tenir el senyor poeta i que se les vol rentar:

- espants (sustos),
- vèrtig.
- volia esborrar els pensaments malignes i no recordar-se de les coses dolentes.
- els mals records.

Pors que tenen ells:

- de segons quines pel·lícules.
- dels espants.
- dels gronxadors (por a caure, perquè ha caigut un cop).
- al patiment (va estar una vegada a l'hospital i té por de tornar-hi).
- a que em peguin els pares.
- a anar a dormir sol/a.
- a la foscor.
- a què no em surtin bé les coses.
- a què la mort li vingui a algú de la família.
- a què es mori l'avi o l'àvia o els avis.
- als accidents, per por de morir-se.
- a què es morin els meus pares.
- a quedar-me sol.
- a què es separin els pares, per la por a haver d'escollir amb quin dels dos anar.
- a perdre's.
- a què m'agafi algú a les nits.
- al patiment físic i psíquic.
- a què em vinguin a raptar els d'ETA.
- a tenir malalties.
- a morir-me.
- a una altra nena, que la manava tant que sempre havia d'anar amb ella.
- als animals ferotges.

Sentiments que expressa el poema:

- tristesa.
- soledat.
- pena.

Classes de pors:

- les que es poden solucionar: els petards, els espants, alguna pel·lícula...
- les que no es poden solucionar: que es mori algú, la malaltia....

Solucions:

- conèixer el que ens fa por.
- respectar el que ens fa por.
- valorar el que ens fa por.

Què es pensen que hi ha després de la mort?

- Un nen explica que la seva mare llegeix un llibre d'una doctora (Kübler-Ross?) el qual diu que els moribunds que ajuda a morir aquesta doctora li expliquen que "varen veure com una llum allunyada, llavors ella creia que era l'ànima d'ell, per això jo quan ho vaig sentir, abans sempre deia: ojalà vivís sempre, i quan vaig sentir la meua mare vaig dir: va! Ja no tindrè més por de morir-me si almenys tinc la mort en pau"

- Els bons se'n van al cel, i les que a la vida han sigut dolentes se'n van a l'infern

És, a primer cop d'ull, un poema complicat per alumnes de segon de Primària, que és on vaig passar aquest poema, però va sortir molt bé. Els nens/es **varen expressar les seves pors, els seus sentiments, què els preocupa i es va poder fer tot un treball de reflexió i varen treure tot allò que els angoixava i els feia por.**

CONTE: EL NINOT DE NEU

Aquest conte és tret d'un llibre d'en Jaume Cera que es titula: "El doble secret de l'àvia". Explica la història d'un nen que tenia un amic que era un ninot de neu i cada dia li donava menjar; però un dia quan es va aixecar només va trobar el barret: el Sol l'havia desfet.

A partir d'aquest conte han sortit moltes pèrdues, algunes els han deixat un record i d'altres no.

La majoria expliquen que han perdut una nina, que se'ls ha mort un hámster, un gos, un gat...; alguns l'avi o l'àvia o un tiet...Aquí he agafat els més curiosos:

"Jo tenia una gateta que me l'estimava molt. Es deia Nina. Com que la meua mare és al.lèrgica al pèl dels animals, jo no podia tenir el meu gat a casa i el varem haver de donar. Però em vaig quedar l'esquellering i me'l vaig penjar al coll. Una vegada vaig anar a veure el meu gat i encara em va conèixer, però sempre que l'enyoro agafo l'esquellering i cada vegada que sona és com si el seu esperit fos amb mi".

"Tinc pena per les meves dents que se'm van caure, però em sento bé perquè així em regalen alguna cosa"

"Jo quan vaig néixer, només tenia la mare, no tenia el pare; se'm va morir abans de jo néixer, no el vaig poder veure. ...i em sentia sola, perquè és clar, sense el pare, només amb la mare.quan vaig ser més gran, vaig sentir la paraula pare i vaig dir: per què no tinc pare, jo? I la meua mare em va explicar perquè no en tenia".

Sentiments que expressen al sentir el conte i explicar les seves vivències:

- tristesa ("a mi m'ha fet molta tristesa")

- pena ("el meu avi s'ha mort de càncer i jo tinc molta pena")

- amistat (un nen mexicà dibuixa un avió amb un nen abaix que diu adéu i explica: "aquest és el meu amic, i l'avió és el que vaig marxar. I ara quan torni tornaré a veure el meu amic")

- solidaritat ("m'agradaria ajudar el nen" "m'agradaria molt jugar amb el nen" el del conte)

- imaginació (a la pregunta de com l'ajudaries contesten:"o bé que el seu amic no fos de neu, o que no s'acabés l'hivern" "cada dia li portaria neu i així no es desfaria" "jo li posaria ferro tot al voltant, la neu al mig i així no es desfaria")-

És un conte que va molt bé per treballar **l'amistat, la pèrdua, per expressar el que senten quan perden quelcom, i ells mateixos arriben a la mort, a la gran pèrdua.** També

va sortir **la solidaritat** volent ajudar el nen del conte perquè no perdés el seu amic. També l'han relacionat amb **la mort**.

CONTE: LA DESGRÀCIA DE LA CARBASSA

Aquest és un conte de: "Els meus amics, el meu jardí"

La Carbassa no està contenta amb el seu cos perquè està massa grassa i l'Espàrrec tampoc està content amb el seu perquè és massa prim, i per més coses que fan, cadascú es queda com és. A partir d'aquest conte surt el debat i em quedo parada de la quantitat de nens/es que no estan contents amb el propi cos. (Pensem que parlem de nens de segon de Primària).

A la pregunta de *si no estan contents tal com són* aquí hi ha algunes respostes:

- "Jo voldria estar més prim. És que menjo molt i després diu la meua mare que vagi a donar dues voltes al camp o que vagi amb bicicleta. Jo no voldria menjar molt però com que sempre tinc molta gana.."
- "Jo voldria ser més petit perquè així al jugar a l'"escondite" no em trobarien".
- "Estic una mica alt i prim. Si jugo a futbol m'aprimo corrent.
- "A mi m'agradaria ser més alt i gran per jugar a bàsquet".
- "A mi m'agradaria ser més gras, perquè només peso 22 Kg."
- "A mi m'agradaria ser més alt; no m'agrada com soc".

Al raonament de què la Carbassa no és feliça perquè no està contenta en tal com és i que encara que faci moltes coses no es pot canviar, diuen que *ells sí que poden canviar*. Com?:

- Fent dieta.
- Fent règim.
- Fent exercici ens podem fer forts i també més prims.

També n'hi ha que *canviarien la seva manera de ser*:

- Voldria tenir una mica més d'astúcia.
- Voldria ser més simpàtica.

Hi ha una nena que vol fer raonar el qui ha dit que volia ser més alt i diu:

- "Jo he vist alguna vegada un home que és molt i molt alt i es veia molt diferent de tots els altres".
- "Si tots fossim iguals no tindriem més problemes"

Al encetar-se una discussió de *si tots iguals o tots diferents*, surten aquests raonaments:

- "No seriem més feliços".
- "Ens confondriem".
- "Seria un món estrany".

Contes amb aquesta temàtica s'haurien d'explicar als alumnes encara que ens sembli que per l'edat no hi donen importància, i en canvi ells hi pateixen. Va ser molt interessant sentir a infants de segon explicar que no s'agraden tal com són i els seus companys/es intentant convèncer-els que encara que fossin com ells voldrien ser, per això no serien més feliços.

Es treballa **l'autoestima, l'autoconeixement, la comprensió cap els altres** i en aquest món que donem tan culte al cos i amb els problemes trastorns alimentaris que cada vegada són persones més joves, pot ser un bon material de prevenció.

LA COL DE BRUSEL.LES ES PERD

Aquest és un conte tret de: “Els meus amics, el meu jardí”. La protagonista és una col de Brusel.les que es perd. El Cogombre fa de dolent i la col de Brussel.les li té por i el senyor Col és el qui l’ajuda.

Tractem la pèrdua, primer la personal. Dos o tres s’han perdut en algun magatzem.

Tenen por de:

- perdre la mare
- que algú els agafi, perquè “uns homes dolents et treuen el cor i el posen a uns altres senyors”. I qui són aquests homes?. “Són com els de la ETA o potser són ells”
- que els donin un caramel i els enverinin

Tots els senyors dolents són els d’ETA. Però ells no són els qui posen verí als caramels.

- Els d’ETA maten i varen estar a punt de matar el pare d’una nena, i ara tenen por que no els matin a ells, perquè també poden venir a Cerdanyola, perquè “ETA està a tot arreu”
- por al dolor físic (“em fa un forat a la panxa i em pot fer molt mal”).
- por a morir-se (“quan veig les notícies de la tele i veig que els maten penso que puc ser jo”)

Quan et mors on vas?.

- al cel, jo aniria al cel, perquè allà s’està tranquil.
- a l’infern perquè així no et mors per tota la vida.
- els qui van al cel són com fantasmes i els qui van a l’infern són com dimonis.
- quan veus un fantasma és un esperit, no se sent.
- els que es porten bé van al cel i els qui no es porten bé van a l’infern.
- quan vas a l’infern et cremes i no existeixes, i si vas al cel vius.
- quan ets vell i fas alguna cosa dolenta ja te’n vas a l’infern.

Enfocant aquest conte d’una altra manera poden sortir altres coses.

Amb aquest conte podem treballar **la por a perdre’s, a què algú els pugui fer mal, el patiment, la confiança i la desconfiança**. Amb el Cogombre surt el personatge de la persona dolenta que pot fer mal als nens i amb la Col surt la persona bona que els ajuda. També surt el **tema de la mort**.

5.3 Segon Cicle de Primària

LA PONCELLA QUE MAI NO HAVIA FLORIT

La protagonista del conte és una poncella de rosa que dóna la vida per fer feliç l'àvia de la Laia i l'Albert.

Aquest conte l'he tret del llibre de la Concepció Poch, "De la vida i de la mort"

A la majoria els agrada la manera d'actuar de la poncella perquè mor per *fer feliços els altres*; però n'hi ha uns quants que diuen que per un cantó sí i per l'altre no: "el florir fa alegria, però no m'agrada haver de morir així".

A ells *els agradaria fer felices a altres persones*, "si tu et dones als altres, els altres seran feliços", però no morint-se ells. La rosa "no té temps de viure"

N'hi ha molts que pensen que *la vida de la rosa ha sigut molt curta* "hauria de viure més temps, és molt jove per morir", però també n'hi ha que *els sembla bé*: "jo em sembla que ja està bé, perquè si ha passat tot això que ha crescut i ha viscut coses i tot això, ara ha de fer altres coses; si la tallen ja trobarà quelcom per fer"

Sobre si *els nens han fet bé de tallar la poncella per fer feliç l'àvia* n'hi ha que no els sembla bé, perquè "no em sembla bé matar la rosa perquè és un ser viu i a l'àvia la podien haver fet feliç amb una altra cosa" en canvi n'hi ha altres que opinen "a mi em sembla bé perquè compleix amb el seu deure i ha fet el que tenia de fer"

Uns quants pensen que *la manera per la qual ha mort la rosa és un èxit* perquè "és el que ella volia i el que havia de ser", i *d'altres pensen que ha sigut un fracàs* perquè "inclús a la rosa li hagués agradat estar més amb la seva família i després anar amb aquella persona".

Preguntats *si donarien la vida per a una altra persona*, la majoria han dit que sí però amb matisos: la donarien per algú de la seva família, amics, o familiars, però no per persones velles, perquè: "jo encara he de continuar creixent, i jo encara puc fer moltes coses i ella ja no"

Sentiments que han tingut al llegir el conte:

- de la vida.
- de l'amistat.
- de ràbia (perquè tallen la poncella).
- de felicitat.
- de fracàs (la poncella ha tingut una vida molt fracassada).
- de llàstima (per la poncella).
- de pena (es mor molt ràpidament, la van tallar quan acabava de florir, la rosa no es vol morir tan aviat).
- de tristesa (quan la tallen).
- d'alegria (fa feliç l'àvia).
- de bellesa (la poncella és molt bonica).
- de satisfacció (fa feliç la gent).

Preguntant *què opinen sobre la mort*, amb participació lliure, sense obligació de contestar, tenen opinions sorprenents:

- “Jo a vegades, a la nit, quan estic dormint, bé dormint no, en el llit, estirada, em paro a pensar si em morís jo, o algú de la meva família i a vegades he arribat a plorar”.
- “Jo penso que si em morís, prefereixo morir-me jo que la meva família”.
- “Penso que quan un es mor se’n van tot un munt d’il.lusions, però si et mors tu penses que se’n anirà la vida, et mors tu i no una altra persona, i se’n va amb tu tot el que havies pensat que seria la vida”.
- “Jo si haig de morir prefereixo morir de gran, i no tenir cap malaltia, i això sí tenir tot d’aparells per respirar, i tot de coses enganxades, jo preferiria no viure”.
- “Fa poc es va morir un amic meu, quan tenia vuit anys i vaig plorar i a la nit plorava i penses: això em podia haver passat a mi com li ha passat a ell... I també, pobre nen! I pobres pares!”.
- “Jo el que he pensat és el que fem quan un es mor. No ho sé ben bé, però el que penso és que deus tenir molta pau, però a mi no m’agrada pensar-hi i val més pensar en la vida, perquè tenim molta sort amb aquests pares que tenim i amb tot”.
- “Jo penso que quan em mori hi haurà un món negre que no s’acabarà mai”.
- “Jo quan em mori prefereixo que donin el meu cos a algú que no que m’enterrin a la tomba, alimentant alguns animals”.

És un conte molt apropiat per treballar **el donar-se als altres, la solidaritat, el fracàs, la felicitat i la mort**. Amb aquest conte poden expressar molts sentiments. A totes dues classes que vaig passar aquest poema ha sigut molt interessant la participació de tots els alumnes, alguns amb més bona aportació, però tots volent explicar el seu punt de vista, el que ells pensaven. En una de les classes varen ser ells mateixos que varen treure el tema de la mort i em varen dir que tenien ganes de parlar-ne.

CONTE: EL CAVALLER DE MILANYS

El protagonista d’aquest conte és un cavaller que va viure mil anys, i al final ja no tenia ningú de la família ni tan sols sabien quina llengua parlava. L’he tret del llibre: “De la vida i de la mort” de la Concepció Poch.

Els és difícil pensar en el que podia passar fa mil anys:

- “No tenien tantes comoditats”
- “No tenien electricitat, i no podien aprendre a conduir com nosaltres”
- “Vivien bé, però no com ara, vestien amb vaquers”
- “Vestien amb roba de drap i no tenien tantes coses”
- “Bé, però no tan bé com nosaltres”

Al preguntar *si fossin el cavaller de Milanys què farien*, han contestat:

- “Hauria après l’idioma, hagués fet amics per no estar tan sol”
- “No voldria viure mil anys, perquè em cansaria molt”
- “Aniria a buscar el buscall i el cremaria”
- “Coneixeria noves llengües per no avorrir-me”

Si haguessis sigut amic seu, què li aconsellaries?

- “Que vingues a viure a casa meva perquè no es morís de gana”
- “Que tothom ha de morir-se: això forma part de la vida”
- “Que desenterrés el tros de fusta que no val la pena viure tot sol i avorrit”

- “Hauria estat al seu costat fins el final, perquè tindriem molta confiança”

Davant la pregunta de si *val la pena viure tants anys*, la majoria opina que no però n’hi ha uns quants que diuen que sí:

- “Sí, perquè coneixes més coses”

- “Sí, per aprendre més i viatjar”

Els que diuen que no, ho raonen així:

- “No, perquè igual t’acabaries morint”

- “No, perquè tots hem de morir”

- “No perquè tindria pena de la meva família”

A la pregunta de si *els agradaria viure molts anys* aquí hi ha unes quantes contestes:

- “No, perquè vull seguir el cicle de la vida”

- “No, perquè m’agrada viure amb la meva família”

- “Segons, si em quedés jove tota la vida, sí”

- “No, perquè viuria sol i enyoraria la meva família”

- “Sí, perquè no et moriries tan abans”

- “Sí, però no tants anys, fins a cent ja està bé”

Quan t’agradaria morir-te?

- “Quan ets petit no t’agradaria morir-te, per a poder disfrutar de la vida”.

- “Quan estic enfadada”.

- “No vull morir-me, perquè perdria la meva família”.

- “No m’agradaria morir-me, perquè la meva família ploraria molt”.

- “De vell, perquè ja seria lleig”.

- “Quan arribi el temps o l’hora”.

Amb més temps es pot fer una representació d’aquest conte, fent-los pensar com vivien la gent fa mil anys, fent ells mateixos el diàleg i pensant, com han fet ara, què passaria si fos veritat.

Reflexionem sobre una vida molt llarga, si val la pena viure-la, sobre l’amistat, sobre la família, sobre com s’imaginem ells la vida fa mil anys.

POEMA: LA VIDA

Aquest poema sembla una mica complicat per als alumnes de quart de Primària. Malgrat veure-ho amb la tutora varem acordar de passar-los-hi per veure com responien. La valoració que varem fer va ser molt positiva: els nens/es pensen i entenen més del que ens creiem. L’he tret d’un llibre de poemes de la meva biblioteca.

Sentiments que els ha produït:

- *Solitud*: “perquè vol morir a la vora d’un llac sol. A mi aquest sentiment de solitud no m’agrada, m’estimo més estar en companyia”

- *Tristesia, tristor*: “perquè diu que es vol morir, diu que quan es morirà vol estar sol, i a mi això em sona a molt trist”, “perquè parlar de la mort em fa tristesa”

- *Pau i tranquil·litat*: “és una poesia tranquil·la”. Jo crec que ell ho ha fet tot bé a la vida, el millor que ha sabut i si ho ha fet el millor possible trobarà la calma, la pau”

- *La Vida*: “el poeta sí que vol saber de la Vida, fins i tot després de morir, creure en la Vida després de morir”

- *Sensació de calma*: la barregen una mica amb la sensació de pau. “Ha fugit de les seves ombres i ara se’n va a la calma. Les seves ombres pot ser la vida i se’n va a la calma que vol dir que es vol morir” “Jo crec que ho ha fet tot el millor possible i si ho ha fet tot el millor possible trobarà la calma”.

Els dibuixos que varen fer també expressen sentiments i sensacions . Trobem: *tristesa, calma, tranquil.litat, alegria, soledat, record del passat, pena, por a la mort*

Treballem sentiments, sentiments que els produeix aquesta poesia: paciència, tranquil.litat, calma, solitud, tristesa.

FILOSOFIA 6/18 KIO I GUS

Aquest episodi tracta d’una conversa entre en Kio i la Gus que es veu trencada per un soroll que ha fet un ocell al xocar contra una finestra. S’haurà mort?

Sentiments barrejats amb idees:

- S’han d’enterrar els animals que els tens “carinyo”, els relativament grans, perquè “hi tenen dret com nosaltres”
perquè “donen vida a les plantes”

Quan es mor un animal què sents?

- “com si alguna pedra t’hagués xafada, et sents com petita”
- “et sents com freda, com si... a sobre estava plovent i era un dia molt trist i et sents com una patada a l’esquena”
- “se’m va morir una gossa que es deia Linda i jo vaig sentir tanta pena com si m’arrastrés un camió aplanant-me i a la nit vaig tenir una “pesadilla” com si m’estiguessin bufetejant i ja estigués jo mort”

Si a algú se li ha mort un familiar o un amic, o alguna persona molt estimada, com ho ha viscut?

- “la meva àvia, aquestes vacances se m’ha mort la meva àvia i em vaig sentir molt malament. No vaig anar a l’enterrament; el meu pare va dir que millor hi anessin sols, però jo tenia ganes d’anar-hi”
- “el meu avi, a mi ja m’ho varen explicar, però no em deien que estigués tan malament, i aquell dia quan vaig veure que sortien disparats i cridaven un cangur, no em varen dir res, jo ja m’ho vaig imaginar. M’hagués agradat que m’ho haguessin dit”
- “...és que també els teus pares perquè no sofreixis et menteixen”

Què us sembla que és millor que no us ho diguin, per no patir, o que us ho diguin perquè podeu estar amb l’avi o l’àvia o el tiet...?

- “Jo m’agradaria que m’ho diguessin,...perquè si no t’ho estan amagant, la vas a veure i li dones esperances. La meva àvia abans de morir hagués pogut estar més temps amb mi...”
- “prefereixo que m’ho diguin”
- “Jo crec que m’ho haurien de dir...”
- “M’agradaria saber-ho”

Hi penseu en la mort?

- “Jo penso que quan algú es mor ja no se sent malament, ja no hi sent, ja... ja no pateix”
- “El meu avi està molt malament i d’aquí a poc es morirà i això em preocupa molt”
- “La meva mare diu que la vida és molt llarga i no hem de pensar en això”
- “Quan ets mort no pateixes, estàs com si dormissis”

- “Diuen que quan un es mor que, un moment abans de morir, li passa tota la vida pels ulls”
- “Jo cada nit quan vaig a dormir crec que em moriré, perquè sempre em passen coses a mi. I sempre a la nit penso que ja no ho pensaré més, això és una ximpleria i a la nit somio que l’endemà em moro i pateixo”
- “Jo penso que si em moro, no patiré per a mi, patiré per a la meva família, perquè si estan tristos o algo així”
- “Un dia estava jo molt malalt i els meus pares es pensaven que em moria i van patir molt”

Tots aquests contes dels llibres de Filosofia 6/18 serveixen per fer pensar els nens. Pots treure tots els temes que vulguis. Aquest tros no era especial per fer pensar els nens/es amb la mort, ni amb el patiment, però amb aquests textos crec que estan tan treballats que són capaços d’expressar el que senten sobre qualsevol tema.

Treballem el patiment, la pèrdua i la mort

5.4 Cicle Superior de Primària

PEL·LÍCULA: PONNETTE

La protagonista és una nena d'uns sis o set anys que se li mor la mare d'accident. Explica la reacció de la nena, la no acceptació de la realitat, l'ambient en el qual viu.

Sentiments que ha provocat als alumnes:

- *Comprensió, acompanyament:* "si a mi em passés això no voldria que la gent em mengés el "coco", voldria que m'acompanyés com feia el cosí".
- *Reflexió sobre la mort d'una mare:* "quan et mors no tornes mai més, no resucites ni cap cosa semblant. Aquesta pel·lícula m'ha fet veure que la mort d'una mare no és una cosa per riure, sinó una cosa molt sèria".
- *Pena:* "m'ha fet molta pena la nena, tothom li menja el cap i a sobre no fan res per comprendre-la, li causen un trauma al·lucinant".
- *Reflexió sobre les relacions amb la família:* "crec que si a algú li passés una cosa semblant, tan horripilant, hauria de fer notar més els seus sentiments".
- *Tristesa:* "perquè a la Ponnette se li mor la mare".
- *Satisfacció de la família que tenim:* "Hem d'estar molt satisfets de la família que tenim"
- *Confusió i tristesa:* "al principi la nena no ha assumit que la seva mare és morta i crec que és el que a mi em passaria, no m'ho creuria".
- *Dolor i tristesa:* "a tots ens pot passar i ens passarà algun dia".
- *Soledat i abandó:* "No te'n vagis" això és el que li diu la nena a la mare. "Representa que una persona que estimes se'n va i no la tornaràs a veure mai més" (dibuix).
- *Amor i felicitat:* "perquè per moltes coses dolentes que m'hagin passat, tinc una família a la que estimo i m'estima".

Aquesta pel·lícula ha servit per treballar més que res **el tema de la mort, quins sentiments ens dona o ens produeix, el sofriment, l'acompanyament, l'amistat, i la reflexió de com estem nosaltres.** Penso que amb més temps haguessin sortit encara més coses.

JOC DE DINÀMICA DE GRUPS: AMB QUI VOLS ANAR?

És un joc en el qual cada participant és un personatge, sense ell saber-ho. S'han d'anar agrupant per preferències, i mentre uns són repudiats i ningú els vol, uns altres estan molt sol·licitats i els vol tothom.

Expressem els sentiments que hem tingut al ser rebutjats, deixats de banda, i els que hem tingut quan hem sigut acceptats:

- *Sentir-se desgraciats:* "Sí jo m'he sentit molt desgraciada", "Perquè era un joc, que sinó..."
- No volen ni el rodamón ni el xivato ni el malalt, ni el pres, ni el lladre..., "*no volem ningú que no compleixi les normes de convivència: no volem el xivato*".
- *Compassió i ajuda:* "els he volgut perquè quedaven tots sols, ningú els volia, i al pobre m'han dit, a aquest el podràs ajudar".
- *Pena:* "A mi m'ha fet pena el fracassat, perquè pobre..."

- *Diferent*: “Mira diferent, que no era jo, no hi estic acostumada a aquestes coses” (a què li diguin que no la volen)
- *Sentir-se molt malament, fatal*: “Quan et sents rebutjada, quan no et volen explicar secretets”.
- *Felicitat*: “Els diners no són el més important, hi ha gent pobre que viu més feliç que els milionaris”, “prefereixo ser pobre i ser feliç que ser multimilionari i no ser-ho” “pots tenir molts diners i no tenir gaire bona companyia i pots estar trist i no ser feliç”.
- *Menyspreu*: “Jo veig que esteu menyspreant el pobre i el rodamón perquè tots dieu que la milionària els ha recollit, potser alguna vegada la hauran de recollir a ella”

A partir dels malalts varem entrar a parlar de *les malalties i de la mort*. Aquí he tret algunes idees expressades pels alumnes:

- “Mira al senyor vell, jo el cuidaria, però no faria res per allargar-li la vida, perquè és deixar-lo patir o allargar-li el patiment”. Ets partidària de l'eutanàsia? -“Del que sigui, però que no pateixi...”

Si sapiguessiu que algú s'ha de morir, què farieu?

- “Intentar estar amb ell el més temps possible i estar els últims moments amb ell”
- “... fer-lo feliç que no estigués trist, intentar animar-lo.
- “Jo, com ella, però a més a més no dir-li: no et moriràs, no dir-li mentides”.
- “Si fos algun familiar que estigués a punt de morir, però que no ho sabés, jo li diria, perquè no és qüestió de dir-li: sí, sí, et queda molt temps i al cap de dos dies es morirà”.

Aquest joc és ideal per treballar en una classe **l'amistat, el companyerisme, el saber-se posar al lloc dels altres, la comprensió, el patiment, el fracàs. També va sortir el tema de la mort.**

POEMA FET PER LA MARTA BLANCAFORT

Aquest poema és tret d'una revista que edita l'Hospital de Sant Joan de Déu i està fet per una nena ingressada, malalta terminal. (pàgina 50)

Sentiments despertats:

- *Confiança*: “Tenir confiança en un mateix i pensar que la vida segueix endavant”
- *Ànims*: “M'ha donat ànims per continuar endavant” “que no haig d'anar-me'n enrera per una cosa inútil”
- *Tristor*: “Tristesia i ganes de viure” “Tristesia i més sentiments cap a la nena que està malalta”
- *Encoratjament*: “Pena i coratge” “Coratge i força” “Valor i coratge
- *Fortalesa*: “Valentia i fortalesa” “De valentia, mirar endavant per seguir la vida”
- *Esperança*: “La vida és llarga com el coll d'una girafa”
- *Cant a la vida*: “Viu la vida” “No hi ha mal que cent anys duri” “Ganes de viure” “No miris mai enrera”

Els treballs personals que varen fer, inspirant-se en el poema, són un cant a la **confiança en un mateix, a l'amistat, a donar ànims, a veure sempre el cantó positiu de les coses, a veure sempre la petita llum que ens il·lumina per més petita que sigui**. Si ho voleu consultar són a l'annex. Són molt interessants.

PEL.LÍCULA: MI CHICA

Aquesta pel.lícula explica la vida d'una nena que no té mare, que el seu pare és l'amo d'una funerària, que, es pot dir, viu entre morts, i que se li mor l'únic amic que té.

A la majoria no els agradaria viure en aquesta casa, malgrat que és gran i maca, perquè és una funerària i hi ha morts. Veuen que la nena no és feliç perquè no té mare, el seu amic es mor, i el seu pare no li fa cas.

Trobava a faltar la seva mare sobretot quan veu la mare del seu amic que es cuida d'ell, quan veu la foto... però hi ha una contesta que va més enllà: *“una mare es troba a faltar tota la vida”*

Pensen que *si se'ls morís un amic*, plorarien, sentirien molta pena, tindrien molta tristesa, però al mateix temps tindrien un ànim de superació de la desgràcia: *“...plorant, però intentaria superar-ho”* *“...plorant, però intentaria oblidar-ho”*

Aquesta pel.lícula desperta *sentiments* de:

- *Por i culpa*: “té molts sentiments, a la nena no li fan cas, la nena es pensa que ha fet morir la seva mare, i sentiment de por” “por cada vegada que va al subterrani on tenen els morts”
- *Soledat*: “La nena se sentia sola. Trobava a faltar la seva mare”
- *Reflexió*: “Crec que és una bona pel.lícula i crec que és apta per als nens per fer pensar coses sobre la vida i la mort” “M’ha ensenyat el que sents quan tens un amic o quan estimes algú i com et sents sense amistats”
- *Tristesa i pena*: “És una pel.lícula trista” “m’ha agradat, però és molt trista” “la nena és una desgraciada perquè se li mor la mare” “Crec que la noia té molts problemes; és una pel.lícula trista per a nens però que han de tenir molt sentiment”
- *Esperança i confiança*: “Al final, quan s’ha acabat, m’ha fet pensar que quan es mor un amic, ho passes molt malament, però que tens uns altres amics i que la vida continua” “quan el nen es mor, la nena és infeliç durant un temps, fins que troba una altra amiga”

En el debat surt:

- *la importància de l'amistat a aquesta edat*: “perquè a la seva edat perdre un amic, a l'edat que té, és bastant terrible”
- *diferència entre “carinyo” i estimació*: “Jo crec que no és que l'estimés ben bé (al professor), sinó que el que ell estigués per ella era molt i ella creia que l'estimava, però jo no crec que l'estimés sinó que li tenia “carinyo” perquè estava per ella, i com que ningú estava per ella li semblava que era estimar-lo però que no era estimar-lo”
- *Soledat, falta d'amistat*: “...ja no té amics, ja no tindrà a ningú per parlar, no li pot explicar a ningú el que ella sent”
- *Concepte del Cel*: “jo penso que és molt bonic, que no et pots morir una segona vegada i que és blanc, jo per a mi que tot és blanc que res és negre” “perquè el blanc és el color de la puresa i és molt alegre” “Jo penso que el cel és una cosa meravellosa, que és molt alegre, que no hi ha mai guerres, que sempre hi ha pau i allà pots anar al teu ritme que només hi ha coses bones que no n’hi ha de dolentes”.
- *Què hem de fer aquí a la terra*: “Jo crec que si aquesta vida que tenim aquí no la vius, aquella (la del cel) no et resultarà maca del tot” “Hem de viure la vida sense problemes i sense preocupar-te gaire del que tens, o sigui, sense preocupar-te gaire vull dir sense que vegis les coses com una muntanya” “Encara que tinguis molts amics, si se te’n mor un, doncs

també tens molta, molta pena, però almenys tens uns altres amics que t'apoiaran a passar aquest mal trago que estava passant aquesta nena"

- *Sentiment de benestar espiritual*: "Jo crec que la nena no hauria d'estar tan nerviosa, i més tranquil·la, perquè va dir que a dalt hi havien els cavalls blancs amb ales i que era molt bonic, com si tingués ganes d'anar-hi" "Un amic del meu oncle tenia una enfermetat i és veritat que estava a punt de morir-se i diu que quan s'estava morint, estava com en el cel i que s'estava molt bé allà, que mai havia estat tan bé"

- *Por al patiment físic i psíquic*: "Jo prefereixo morir-me jo que no els meus amics i familiars, perquè no vull patir per si se'm mor algú, prefereixo morir-me jo que no que se'm morin ells" "Jo el que em fa por, molta por de morir és que hagi de patir molt, si fos una mort que no s'hagi de patir gaire, m'ho estimaria més que si hagués d'estar patint tan de temps, com va fer la meva àvia"

- *Acceptació de la realitat*: "Jo reaccionaria plorant molt, molt, molt, però prefereixo que no es mori ningú i tal com estem ja estem bé i no queixar-nos de la vida perquè hi ha molta gent que s'ho està passant molt més malament que nosaltres"

- *Referència als nens que es varen morir al Càmping "Las Nieves" de Bielsa*: "A mi se'm va morir, bé aquí al col·legi venien l'Oriol i la Berta, que la Berta era molt amiga meva que jugava a escacs amb mi, i també era molt amiga de la meva germana i quan es van ofegar no vaig plorar perquè no em sortien llàgrimes, però tenia com una pena per dins que estava molt malament, no podia dormir ni res. La meva germana plorava molt"

- *Eutanàsia*: "Jo crec que la gent hauria de saber fer el que va fer aquest senyor que no podia moure's (Ramon Sampedro) perquè per exemple, la gent que es vol morir tenint una raó de morir-se haurien de deixar-li fer"

Els alumnes de sisè ja pensen molt i, si estan treballats, saben explicar molt bé els seus sentiments davant una situació concreta. Va ser molt maco sentir com nens/es de 11, 12 anys expliquen les seves vivències i els seus raonaments sobre un fet tan cru, com és per ells/es la mort d'un amic/ga.

Amb aquesta pel·lícula es pot treballar **el tema de l'amistat, de la família, el sentiment de culpabilitat que podem tenir davant alguna cosa, de la vida, de la mort i de l'eutanàsia.**

LA PÈRDUA (tres sessions)

PRIMERA SESSIÓ: "Què vaig sentir quan vaig perdre una cosa estimada?"

- pena
- tristesa
- vaig plorar
- ràbia

Aquí, malgrat dir "una cosa" ja hi ha uns quants que hi posen persones. Àvia, avi, tiet...i consideren la mort com una pèrdua.

SEGONA SESSIÓ: "La por a perdre quelcom"

Dibuix: la majoria varen dibuixar el que tenien por de perdre, però n'hi varen haver que van relacionar la pèrdua amb la mort. Al dibuix hi varen posar títol. Podria posar-n'hi més però només ho faré amb alguns característics:

Dibuix: Molts núvols, sense pintar, com buits.

Títol: Por a la soledat

Explicació. Tinc por a la soledat a la tristesa i a la pena

Dibuix: Un laberint amb calaveres, óssos i una escala.

Títol: El laberint

Explicació: Tinc por a perdre'm en un lloc i que no en sàpiga sortir i hi trobi la mort

TERCERA SESSIÓ: *La por a perdre algú (persona o animal)*

El que tenen més por a perdre és: la família perquè es sentirien sols, sentirien pena, ràbia, tristesa i dolor.

En el de sentir-se sols uns quants expliquen:

- "no em cuidaria ningú i seria òrfena".
- "també els trobaria a faltar (la família) en el menjar, només menjaria ous i triuta, que és l'únic que sé cuinar".
- "no tindria qui em cuidés, no tindria menjar, ni joguines, ni tindria diners per anar a comprar. - si ho penso em poso malalt, em moriria sense res".

- *N'hi ha una que demostra l'estimació que té als pares:* "si perdés els meus pares sentiria molta pena i ràbia a la vegada. No m'agrada l'idea de perdre els meus pares, perquè els estimo molt i no els canviaria per res del món. Si pogués els conservaria com un tresor: sempre, sempre. Quan els perdi no sé què faré aquest dia...espero que arribi tard, molt tard".

- *N'hi ha un de molt rellevant:* "Tinc por a perdre la meva mare perquè l'estimo molt, em sentiria molt malament i ploraria. Em sentiria molt trist i si pogués em suicidaria i llavors l'enterraria al cementiri de Cerdanyola" és l'únic que parla del suïcidi.

Aquests alumnes de cinquè des del primer moment, uns quants, han identificat pèrdua amb mort. No han tingut cap inconvenient a parlar de la mort, ni del que sentirien si se'ls morís la persona que més estimen.

Tal com indica el seu nom, **treballem la pèrdua, la por a perdre quelcom, la mort i els sentiments que poden sortir d'aquí com poden ser l'estimació a la família, el patiment, la ràbia, la soledat.**

CANÇÓ: CAMPANADES A MORT (LLUÍS LLACH)

La cançó està inspirada en "La dansa de la mort" de Verges del dia del Dijous Sant.

De la transcripció que en varen fer els sentiments més comuns entre els nens han sigut el de *pena* i el de *tristesa*. També surten els sentiments de *soledat*, *enyorança* i *llàstima*. N'hi ha dos que ho associen a la nit, al no res, a l'*obscuritat*.

Al fer que possessin títols criden l'atenció:

- *La catàstrofe:* "Perquè ho expressa amb molta tristesa i perquè ho fa com si es posés a plorar".

- *Misericòrdia:* "Perquè ho diu al principi de la cançó. Em dóna la sensació que la cançó està feta amb tristesa. Hi ha un moment que hi ha més d'una veu".

- *Els sentiments:* "Expressa els sentiments que sent una persona sobretot la tristesa al acomiadar-se d'una altra a la que estimava".

- *L'acomiadament:* "A mi em sembla que és un acomiadament o algun funeral però no és res alegre. És una cosa trista".

- *S'acaba la primavera*: “La cançó és com de tristor perquè a tota la gent li agrada la primavera, perquè va a la platja, i a les piscines” (No s’haurà equivocat amb l’estiu?).
 - *El funeral*: (N’hi ha uns quants que hi han posat aquest títol)”És una música lenta i trista, com si fos per acomiadar-se d’alguna cosa o d’alguna persona”.
 - *La tristesa d’una mort*: “És una cançó molt tranquil·la, sembla que hagi mort alguna persona important..., la cançó és sentimental”.
 - *L’Adéusiau*: “A mi em sembla que és un acomiadament, algun funeral, però no és res alegre”
 - *La part trista de les persones*: “La cançó expressa els sentiments tristos de les persones que han anat a veure el funeral d’una altra persona que era molt bona”.
- Ha sigut un treball, per a mi diferent, que m’ha assessorat una meva companya, que ha donat molt resultat, i ha complert els objectius que ens havíem proposat.
- Es treballa **el patiment, la mort, i els sentiments que surten d’ells.**

5.5 Primer Cicle de Secundària

Quan vaig anar a parlar amb els coordinadors i els tutors de l'IES Gorgs, varen trobar el treball molt interessant i com que tenen un pla d'acció tutorial els va semblar bé d'agafar alguns jocs de dinàmica de grups per treballar abans la solidaritat, l'autoestima, l'amistat, l'autoconeixement, com a introducció del material que els passaria jo. Els vaig ajudar en la recerca i tria d'aquest material i és per això que a l'altre apartat li he posat. Penso però que la valoració l'haig de fer molt general de tots aquests exercicis. Varen servir molt per als alumnes per a poder reflexionar sobre el tema que a mi m'interessava, que era com més intimista, als nens/es per a conèixer-se millor cadascú i entre ells, i als professors-tutors, per conèixer millor els seus alumnes. (Mireu l'altre apartat els objectius de tots aquests treballs i es varen complir plenament)

Després de veure la pel·lícula "MI VIDA COMO UN PERRO" varem fer un debat i els vaig passar una clarificació de valors.

Alguns dels comentaris del debat:

Manera de dir-li que la mare es morirà

El protagonista vol comprar una torradora a la seva mare, quan ja s'està morint i el seu germà li diu que no li compri ja que "la seva mare es morirà". Troben que aquesta manera d'expressar-se per dir-li al nen (d'uns 12 anys) que a la seva mare li queda poc temps de vida es una manera "estúpida".

Altres "perdonen" al germà gran perquè: "com que no tenien cura de la mare, tots estaven afectats i, és clar, com que estaven molt tristos tots, i li tenien de dir alguna cosa..."

- "és que el germà gran també estava molt afectat i és clar és el que se li va ócorrer".

- "hi ha persones que de moment no ho accepten".

Analitzen el comportament del nen petit:

- "el petit té el comportament de tirar-se per terra, perquè la seva mare no pot estar per ell i el seu pare no és a casa i fa que es porti així".

- "el sentiment que té el nen és d'odi, odi a la gent, odi a tothom, odi a la mort i també por a quedar-se sol".

- "el nen tenia problemes de personalitat perquè feia el que feien els demés".

- "es posava molt nerviós i li queia el got de les mans".

- "això de que era "tonto" era per a poder escapar de tot l'entorn, de la mare i de tota la seva família".

- "es sentia feliç quan la seva mare li feia cas".

La mare llegia per:

- "tranquilitzar-se".

- "sortir de l'ambient".

- "evadir-se".

La vida del nen era:

- "anava de banda a banda, de costat a costat"

- "trista".

- "amb molts problemes".

- "marginada (no el vol gaire ningú)".

- "li han posat de títol "com un gos", perquè ell també està abandonat com un gos".

Què representa el gos per al nen:

- "el seu millor amic"

- "no estar tan sol"

- "l'únic que l'entén"

Comportament del germà gran

No els sembla bé, hauria de:

- "estar més unit amb el petit".
- "ajudar la mare".
- "no es donava compte del què passava".
- "quan s'emporten la mare amb l'ambulància cap a l'hospital surt molt enfadat i fa marxar tota aquella gent perquè semblava un circ i a ell no li semblava bé".

Què faries si fossis el germà gran

- "ajudaria el germà petit a conscienciar-lo".
- "em donaria compte que la mare s'està morint, però no sabia acceptar-ho, cuidaria del germà petit,..., faria com una família normal, cuidar-nos tots i ajudaria en tot el que pogués".
- "buscaria el pare i li diria que se'n fes responsable".
- "estaria més unit al petit".
- "no sé com reaccionaria si m'hi trobés".
- "cuidaria la mare i es posaria bé".
- "faria de pare".
- "ajudaria la mare a curar-se".
- "em posaria molt nerviosa i em costaria molt de veure com la mare sofreix"

Què faria si fos el petit:

- "ajudaria la mare".
- "demanaria que no portessin el gran a un orfelinat, que el deixessin venir amb mi a casa del tiet, per estar junts".
- "no aniria com un cavall boig per allà, sinó que ajudaria més i li explicaria tot també".
- "jo em sentiria molt malament per dues coses: per haver de deixar la mare i per haver d'anar a casa d'un familiar que ni el conec".

Títol que li posaria

- "Així és la vida", perquè ens pot passar a tots.
- "Una vida sín família", no té una verdadera família.
- "Lluny de casa", és com està el nen, lluny de casa.
- "El fracaso de una família", és el que representa la pel.lícula.
- "La vida amb problemes", el nen en tenia molts.
- "Sorpreses de la vida", no sabem el que ens pot deparar la vida.

El nen es feliç quan:

- "té amics".
- "té un ambient familiar".
- "té tranquil·litat".
- "porta una vida més normal".
- "el cuiden".
- "té estimació".

El nen es desgraciat quan:

- "no té la seva mare".
- "li maten el gos".

Sentiments i sensacions que surten a la pel.lícula

- desgràcia.
- sense estimació
- d'un costat a l'altre (el nen va de casa seva a casa dels seus tiets).
- solitud.

- infelicitat.

Es troben sols el nen petit i la mare, en canvi, per a molt pocs és el gran el que es troba sol.

Sentiments i sensacions que ens ha despertat

- pena: per la vida que porta el nen.
- realitat: a nosaltres ens pot passar.
- vida i mort: descoberta per part del nen i de l'alumne.
- reflexió: si a mi em passés, què faria?
- tragèdia: mort de la mare.
- tristesa: malaltia i mort de la mare.
- soledat: per part del nen i de la mare.

Opinions

- "Fa reflexionar que molta gent es queixa i en realitat està molt bé. A més crec que si jo fos el nen no podria viure perquè la vida que té no és divertida perquè sempre ha d'anar d'un lloc a l'altre. Tothom vol tenir una bona família, i ell no la té, perquè el pare no hi és i la mare està molt malalta, el seu germà se'n va a un altre lloc i ell està sol".
- "És perquè raonin algunes persones de com viuen altres i lo tristes que són".
- "És molt tràgica: això que mori la mare no m'agrada".
- "És molt bona, perquè t'ajuda a comprendre el que passa quan una mare està tan malalta i vius en un ambient així".
- "Té un significat el que passa i no és de fantasia, és una cosa que pot passar en algunes famílies, i ens fa pensar".
- "T'ajuda a saber afrontar les situacions dramàtiques".
- "Et dones compte de com és la vida i del que tens. M'ha fet pensar que has d'ajudar la mare, no has de fer-la sofrir, ni enfadar".
- "Aquesta pel·lícula t'ensenya els disgustos i sorpreses que et pot donar la vida".

La valoració és molt positiva. Els alumnes a aquesta edat ja pensen molt, i tenen els seus criteris i és en aquesta reflexió d'aquests temes on coneixes els seus sentiments. És una pel·lícula molt vàlida per treballar el tema de la mort, però també el del fracàs, el sofriment i la pèrdua, però també el trobar solucions per a aquestes situacions. Ells/es n'han trobat de més bones, segons ells/es, que no les que donen a la pel·lícula: no els ha agradat que separin els germans, ni que el pare no vingui a cuidar els fills.

És una pel·lícula que pot anar bé també per alumnes més grans per treballar la malaltia, la mort, l'allunyament de la família, el patiment, l'amistat, l'estimació.

6.-DESCRIPCIÓ I VALORACIÓ DE LES ENTREVISTES ALS PROFESSORS

6.1 Entrevista als professors

OBJECTIUS

L'objectiu més important de l'entrevista i pel qual la faig és pulsar el criteri dels mestres sobre si el sofriment, el fracàs, la pèrdua, i la mort poden generar valors, i si aquests valors es poden o s'han d'ensenyar a l'escola.

CONTINGUTS DE L'ENTREVISTA

- 1- Els valors com a matèria d'ensenyament a l'escola.
- 2- Opinió sobre l'educació en valors que surten del sofriment, la pèrdua, el fracàs i la mort.

METODOLOGIA

Entrevista qualitativa.

- 1- Els valors com a matèria d'ensenyament a l'escola.

Valors: l'atruïme, la creativitat, la sinceritat, la generositat, la llibertat, l'esperança, l'acceptació, el respecte, l'auto-estima, la responsabilitat, la solidaritat, la paciència, la compassió, la honradesa, l'esforç, l'amistat, el diàleg, l'auto-domini, la comprensió...

- 1.1.-Conceptualització d'aquests valors, establiment de prioritats entre ells si és que pensen que n'hi han de més importants: establir una escala de valors.
- 2- Opinió sobre l'educació dels valors que surten del sofriment, el fracàs, la pèrdua i la mort a l'escola: contemporització.

Aquesta entrevista no és de preguntes fetes , iguals per a tothom. És per això que la proposarem en tres apartats:

- 1- Introducció:

- lloc de treball
- edat dels alumnes
- temps que fa que treballa a l'ensenyament
- justificació de l'entrevista

- 2- Necessitat d'una educació de valors a l'escola

- L'escola és com un bolet dins la societat?

- Necessitem prioritzar els valors? O dit d'una altra manera:hi ha una jerarquia de valors?

- Dins aquests valors, inclous els que poden sortir del sofriment, la pèrdua, el fracàs i la mort?

- Pensar si ,alguna vegada com a professional, hauries treballat algun tema d'aquests, però no has trobat ni material ni cap orientació.

- Si s'aconseguís una bona educació en valors, creus que els infants serien més feliços, i com a conseqüència tindriem una societat del futur amb més felicitat?

- 3- Final, despedida de l'entrevista, i agraïment.

6.2-Valoració de les entrevistes als Professors

La valoració de les entrevistes als Professors/es la considero molt positiva tant per la seva ajuda, com per la seva sinceritat. Sense la col.laboració dels/les mestres no hagués pogut fer totes les activitats que he dut a terme. N'hi varen haver que em varen suggerir pel.lícules o contes per a poder adaptar-los i passar-los als nens. A totes les escoles que he anat m'han obert les portes i m'han deixat participar de les seves reunions, fins i tot dels seus Claustres. Amb tots els professors/es que he treballat, no només s'han limitat a deixar-me entrar a la seva classe sinó que s'han mostrat molt interessats amb el tema, m'han fet suggeriments i han participat a l'hora de la passada del treball, a més de estar disposats a què els fes l'entrevista i a dedicar-me un temps del seu horari. Des d'aquí els dono les gràcies a tots.

L'entrevista intenta reflectir **l'opinió dels educands sobre els valors i l'educació en valors i l'educació en aquests valors que no estan de moda, que poden sortir de situacions-límit com ara el fracàs, el sofriment, la pèrdua o la mort.**

La majoria dels entrevistats portaven entre quinze i vint-i-cinc anys de docència. Penso que és una dada significativa. Són professors que ja tenen una experiència suficient per opinar sobre aquests temes.

A la pregunta de si **és necessària l'educació en valors a l'escola, tots contesten que sí** que ja es fa i s'ha fet sempre. Podria treure moltes cites de les entrevistes però he escollit aquestes com podien ser unes altres:

"...vull dir els nanos tenen molt temps per aprendre a llegir i a escriure, en canvi ser persona, doncs ho han de ser des del començament, vull dir no hi ha una edat que dius: el fracàs comença als dotze anys, comença des que neixen i per a mi abans de treballar la vaca que la tenen en un prat i és lluny, que pot ser interessant per a ells com ho pot ser una pastanaga, per a mi el que és més interessant és el conèixer-se com a persona....."

"...que tu siguis una persona respectuosa, carinyosa, i agradable o d'ajudar, penso que això compta més que no que puguis saber moltes matemàtiques, o informàtica o el que sigui..."

"...com a persona has de tenir una formació i que els valors són molt importants que és el que t'ajudarà a conviure amb els demés."

"Per a mi és que és cabdal (l'ensenyament en valors) és un puntal entre les matèries, que tothom n'hauria d'ensenyar, a part d'ensenyar la matèria, de fer els controls... però sí que hauriem de començar per aquí"

"Jo crec que sí, vaja sempre que ho facis a través d'alguna cosa que ells puguin entendre, sigui un conte, sigui un joc... i treure una mica el que cadascú pensa; jo crec que sí que és bo fer-ho"

"... jo crec que sí que es tracten i molt a l'escola. Penso que sempre es procura que els nens adquireixin uns valors positius; jo penso en una experiència concreta, per exemple quan va morir en Torres i quan va morir la Mercè, els nens ho varen viure molt profundament i expressaven el que sentien. Llavors no ho enfoques com una matèria, però sí com una vivència o com una transmissió d'experiències personals; penso que això es fa quasi sense donar-nos-en compte"

"Jo penso que d'alguna manera sí que està dins la programació, perquè l'escola és un ensenyament per a la vida, i potser no ho fem com una programació a part, però sí que es toquen, es treballen i intentes inculcar tots aquests valors"

Sobre **quin valor és més important**, o si tots els semblen iguals d'importants, o sobre si el que cal fer és una escala de valors, o una esfera de valors, la majoria opina que tots són

importants però que potser el que seria eix de tots seria **el respecte**, cap a un mateix i cap als altres. Més que escala de valors dedueixo que **parlarien d'esfera de valors** per les explicacions que donen. Això és el que diuen:

“...fins i tot jo quan plantejo la reunió de pares, la primera que hi ha tots els continguts, els hi dic que hi ha dos apartats: l'educació de créixer com a persones, que seria més la part de valors, per exemple la seguretat, la integració social, la responsabilitat, el respecte als altres i l'acceptar-se i conèixer-se com és una persona: això és molt important que jo ho treballo amb “Qui sóc i Com sóc” que és interessantíssim que és gairebé una tertúlia entre els nanos, i l'acceptació de tots els altres amb totes les diferències... i després tota aquesta part, com pot ser el treball, de tot el que l'envolta, no?, la part social”

“quasi segur que sempre en prioritzem algun; ara dir-te quin, doncs el respecte, sí molt, perquè te'l trobes continuament en els nanos, saber respectar els companys, acceptar-los tal com són que comptem amb ell continuament.....Tu pots defensar-ne un altre però això no implica carregar-te aquest.....a veure primer han de saber respectar-se ells, però potser això ho treballem més en el sentit dels altres....., però a nivell de classe general, és clar que treballem l'autoestima, perquè és un valor que treballo molt, és que tot ho fas lligat, no perquè ara penso en la paciència i....”

“.....jo en general els que treballo molt són la solidaritat i la tolerància, saber entendre l'altre i ser tolerants..... ser respectuosos amb els altres. Els altres (valors) anirien al voltant, vull dir que com a persona has de tenir una formació i que els valors són importants que és el que t'ajudarà a conviure amb els demés....”

“...em sembla que s'ha de treballar la generositat i el respecte sobretot, el respecte a tots els altres i l'autoestima a alguns els convé bastant. Jo li donaria la volta sobre el respecte, aquest és potser el més important”

“...en aquests moments trobo que el que s'ha d'ensenyar més és la convivència....Home, sí: respecte, tolerància, el saber escoltar, el saber mirar, veure, entendre, no anar només cadascú per sí mateix...”

“Per a mi l'autoestima, o sigui hauriem de fomentar l'autoestima des que el nen neix i no només a l'escola.....l'autoestima és l'eix i des d'aquí tots els valors: el respecte, per suposat, el respecte cap a ells i cap als altres, i ja no em fico més amb la família perquè és fonamental, i després des de l'escola complimentem tot això i recolzem tot el que la família està fent....”

“Sí el respecte... el que jo faig moltes vegades és fer-los posar en el lloc de l'altre i això els costa molt”

“També és respecte als altres el saber comportar-se, el saber esperar, tampoc en saben; sembla que a la classe només hi siguin ells, cadascú d'ells”

“...és clar, és que si vas mirant tots els valors trobes que els que són macos són la sinceritat, la generositat, la responsabilitat, el respecte, ... i estan molt lligats els uns als altres, perquè si una persona és responsable respecte els demés, també és respectuosa, i si és solidària té paciència i té compasió....”

“Jo diria que tots són importants en el seu moment, perquè no tots es donen a la vegada, llavors separar-los no els separaria”

“...home, sí hi ha una escala de valors, però a la realitat tots els valors es complementen i tots són importants; i és que tenim tres o quatre valors i tots els altres surten d'aquí”

N'hi ha molts que pensen que els valors que intentem donar a l'escola amb els que es viuen a la societat no són els mateixos. Malgrat tot n'hi ha que opinen que si els mestres també som part de la societat no pot ser que siguem tan antagònics com sembla.

“...penso que l'escola treballa una sèrie de valors que penso que potser no lliguen socialment... dins de casa potser sí és més proper, socialment queda més lluny...”

“Així tu penses que a l'escola fem una cosa i en canvi a la societat en fan una altra? -Jo penso que força”

“El que passa és que, és clar, a nivell d'escola dones uns valors i la societat en dona uns altres”

“... penso que Déu n'hi do dels valors que encara es troben en la gent, jo diria que sí, a veure jo vull pensar bé, que a fora a la societat, no, no.....Potser no és aquell valor que des de petits quan pujavem a l'autobús,... mira hi ha una persona gran i ja automàticament t'alçaves, ara ja no hi és això, però de valors d'haver-n'hi n'hi ha, jo diria que sí que n'hi ha”

“... els valors que nosaltres volem i els que reben de fora són molt difícils de coincidir. No vull tirar pedres a fora, però d'alguna manera les tiro: és molt difícil fer coincidir els valors que nosaltres volem aquí (a l'escola), i que d'alguna manera premiem o primem, amb els que s'estan vivint a les famílies, a la societat en general. Segur que no.”

“Sí penso que estem ensenyant un tipus de cosa que sembla que anem en contra de la societat. La societat fa com un tipus de coses i llavors nosaltres sembla que anem com a contracorrent”

“Hi ha com una mica de xoc entre el que diem nosaltres i el que veuen a la societat”

“Jo crec que xoquem molt amb la nostra societat i amb tot el que ens envolta, que a l'escola estem treballant tots aquests aspectes vulguis que no cada dia... i surten a fora al carrer i es troben, doncs jo què sé...”

“Encara que quan hi ha problemes grossos, sembla que floreixin unes coses que dius: escolta sembla que això no es portava i..., però ha de ser davant de coses molt grosses i pròximes i llavors la gent desperta per dins. A la vida normal sembla que hi ha una “corassa” que impedeix que es vegin aquests valors”.

Si s'aconseguís una bona educació en valors hi hauria una societat del demà més feliç? Tots ho afirmen

“...aprendre a saber controlar-se, a tenir la satisfacció quan és el moment..., això jo penso que és aprendre a ser feliç, perquè si ho tens tot, és un moment que ets feliç, però passat aquell moment ja no ho saps valorar.....l'educació vé per saber-se estar de coses, disfrutar del plaer quan el tens i que es faci el més llarg possible i saber que hi ha moments que també pots ser feliç, fent altres coses, no veient la tele i que tens mil coses per fer”.

“Jo penso que sí; tampoc els veig tan malament els nens quan els tinc a l'aula, tampoc penso que jo era millor que ells, per descomptat que no, jo veig que són macos”

“...em penso que anirà més bé la gent que tingui el seu nivell personal assolit, que no molta matemàtica i surtin al carrer i no sapiguen parlar amb ningú”

“Molt és clar, és una part fonamental de la persona, bé ho és tot, no?. És l'educació, el saber viure en societat amb els altres...I tant aquesta societat funcionaria molt millor.....

Almenys com a persones seriem més feliços.....Entenc per felicitat tenir un equilibri com a persona, a veure, van bé els alts i baixos, però és com una pau i una tranquil.litat....., saber conformar-te amb el que tens, saber apreciar les coses de la vida, del dia a dia, això sí d'un equilibri: de tant en tant estar molt contenta també va bé, i estar trista, però vull dir viure les coses de cada dia”.

“...la felicitat entra molt en el tema de la cultura: una cultura de felicitat pot ser el patiment... i sense anar gaire lluny i no dic ara, però sí que pot ser que quan jo era petita la persona que feia penitència , i era un sofriment, obtenia la felicitat perquè s'estava guanyant la parcel.leta de dalt del cel; i que això de la felicitat depèn molt de la cultura de cada lloc on estàs vivint”

“...Si ells aprenen a acceptar-se segur que són més feliços.....si ell està tranquil i veu que tothom l'accepta com és, no sofrirà pas i serà més feliç, no?. Si es fa un tip de patir o perquè és grassa, o té el pit així o d'una altra manera, ja no és feliç....”

“Jo és que la felicitat com a cosa etèrea, és que penso que cadascú l'ha de buscar, no? acceptant totes les teves limitacions, acceptant totes les teves qualitats; això també s'aprèn a acceptar les coses. Hi ha coses que més o menys les pots canviar, modificar i n'hi ha que és que no, que ja et pots pegar contra la paret que no les canviaràs, i el que has de fer és aprendre a viure amb aquestes coses, a mi m'ho sembla, vaja...”

“Sí, perquè un pot tenir moltes riqueses i moltes coses i ser un infeliç: és que cadascú s'ha de fer la seva felicitat. Jo penso que hem de veure les coses bones....El que has de tenir molt clar el que és important i...això és un aprenentatge”

“Jo crec que els nens per ser feliços els falta sentir-se estimats.... Els falta aquell carinyo que tenien els nens..... i ara no hi ha temps per a escoltar els nens, i ells necessiten això que els escoltin, sentir-se estimats; si ells veuen que els estimen, ells també s'estimen a si mateixos”.

Sobre si hi hagués un material per tractar els valors que poden sortir del sofriment, del fracàs, de la pèrdua o de la mort, si el farien servir, tots opinen que sí tot i que n'hi ha uns quants que no ho posarien dins el curriculum del nen sinó amb un tractament especial, ocasional.

“Home em penso que són situacions aquestes que durant un curs potser no et vindrà a l'abast de parlar sobre la mort i sobre el sofriment i tot això.....aquest curs una mica ha sortit i n'hem parlat i durant aquest curs serà aquest tema una mica un altre any serà un altre...”

“Sí es pot fer servir, el que passa que jo crec molt en la dinàmica que sorgeix en el moment; sí està bé que tinguis la informació, i que la puguis utilitzar, i fer una programació, però vull dir no perdre de vista el moment que estan visquent els nens.....Vull dir tenir tot el material i dir: mira aquests valors en aquest grup-classe els aniria molt bé que els tinguessin assumits com a persones...”

“Sí, penso que aquests valors es poden ensenyar a l'escola però sobretot els que poden sortir del fracàs, amb aquests d'ESO, però els de la mort així en fred és una idea que no tinc gaire clara”

“Pel que t'he dit abans, jo no els treballaria com una cosa especial.....home el sofriment el treballem a tutoria, quan un nen se sent menyspreat, o perquè no el vol el grup, quan un nano fracassa escolarment i veus que està enfonsat, tot això ho treballem, naturalment amb jocs de rol, o a vegades amb una simple assemblea.....però sense massa programació”.

“Home jo ho trobo molt important i amb orientació, sí. Jo el que no faria seria posar-me a treballar-ho sense més ni més aquí, perquè si alguna vegada has volgut treballar alguna cosa i no has trobat material ni orientació... no ha sortit bé; jo ara no seria capaç de treballar aquest tema a partir de les meves experiències, necessitaria l'orientació d'algú, el material i l'ajut d'algú”

“Sí, perquè hi ha vegades que en una determinada circumstància, que pugui passar a un nen et va molt bé per tractar-ho i treballar-ho, perquè jo sí que crec que s'ha de treballar però no saps com enfocar-ho”

“És que tractar-ho com a disciplina, jo crec que no, més aviat interdisciplinar....”

7.- COMPARACIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS AMB LA HIPÒTESI INICIAL

La idea que em va fer decidir a demanar la Llicència per Estudis, és a dir, la necessitat d'un aprenentatge dels valors a l'escola, però en particular els que poden sortir del fracàs, la pèrdua, el sofriment o la finitud s'ha vist plenament reforçada pels mestres i alumnes.

Aquests tenen ganes de parlar-ne, tenen moltes inquietuds, pateixen i és sorprenent escoltar les idees que tenen sobre aquests temes. Mentre els/les mestres tenim por d'enfocar obertament la qüestió, els alumnes tenen ganes de parlar-ne. Després de fer una passada de material a la classe d'uns nens de quart de Primària, em va comentar la mestra que quan ella hi va anar a la tarda els nens/es li varen dir que perquè amb ella no havien parlat mai d'aquests temes si eren molt interessants i els preocupaven. "Fan pensar", varen dir.

Hi ha mestres que declaren obertament que ells/es sense ajuda no s'atreveixen a enfocar aquests temes perquè personalment no ho tenen resolt, però que amb suport pedagògic i material troben molt interessant el tractar-los. D'altres pensen que no cal enfocar-ho sense que els nens ho demanin o sorgeixi una ocasió, per exemple la mort d'un familiar, la separació dels pares...; llavors sí que necessiten una orientació, perquè sinó s'actua per sentit comú i prou.

D'altres, en canvi declaren obertament que són molt interessants aquests temes i que o per necessitat, o per tenir-ne ganes ja ho havien pensat però no ho havien portat mai a terme.

8-CONCLUSIONS

Amb la passada de material s'ha confirmat que els nens/es des de petits tenen moltes pors, que pateixen, la qual cosa creiem que només ens passa als adults.

No li donem importància. Són massa petits, diem, per entendre el que ens passa a nosaltres o el que els passa a ells. Amb aquest treball s'ha pogut verificar que no és veritat. Des de molt petits s'adonen del que passa encara que no ho entenguin. Es per això que es pot dir que:

- Els infants també pateixen.
- De molt petits tenen pors que els fan sofrir.
- Si parles de la por amb ells, saben buscar solucions.
- La mort és un tabú, per als adults. Els infants en parlen amb més naturalitat que nosaltres.
- Ja de petits tenen por al patiment i a la mort.
- Sobre aquest tema, no volen ser enganyats, ni volen enganyar.
- Diuen que volen estar aprop de la persona que sofreix.
- Consideren que no s'ha d'allargar la vida inútilment.
- Prefereixen morir-se ells que algú que estimin molt, per la por a quedar-se sols o per la por al patiment.
- Pensen que després de la mort hi ha la pau, hi ha una altra vida diferent d'aquesta.
- Creuen que hauriem de viure la vida que tenim ara, més plenament.

Durant la passada del material, en els col.loquis, debats, dibuixos... tota l'expressió de sentiments i les observacions fetes pels alumnes, s'ha confirmat que després d'exterioritzar les seves pors, sentiments i vivències i de compartir-les amb els altres es troben en millors condicions de racionalitzar-les i desfer-se de les seves angoixes que abans de parlar-ne.

Saben i volen buscar solucions per sortir dels problemes que es plantegen entre els seus companys/es i en troben, moltes vegades millor de les que pensem els adults.

Per això la hipòtesi original:

“Un aprenentatge dels valors a l'escola i en particular de la manera d'enfrontar-se al sofriment, al fracàs, a la pèrdua i a la finitud, permetrà assolir una formació més integral de l'alumne i elaborar una millor resposta per fer front, quan arribi el moment, als problemes i situacions que se'n derivin”.

El treball realitzat permet confirmar la hipòtesi establerta.

9-BIBLIOGRAFIA

Llibres de formació personal

ANTICH, X, BOSCH, A, MUÑOZ, J, OSSET, M, PIGEM, J, VIDAL, J; 1995
“La borsa dels valors. *Materials de lectura i de debat d'ètica*” Ed.de la Magrana, Barcelona.

BARKDULL, L; 1997
“La paloma” Ed. Grupo Zeta, Barcelona.

BORNÀS, X; 1992
“El desenvolupament de l'autonomia personal” Ed. Eumo, Vic (Barcelona).

COLOM, A J, MÈLICH, J C; 1995
“Después de la modernidad. *Nuevas filosofías de la educación*” Ed. Paidós, Barcelona.

CSIKSZENTMIHALYI, M; 1997
“Fluir (Flow) *Una psicología de la felicidad.*” Ed. Kairós, Barcelona.

DELORS, J, 1996
“Educació: hi ha un tresor amagat a dins” Centre Unesco de Catalunya, Barcelona.

FRANKL, Viktor E, 1979
“El hombre en busca de sentido” Ed. Herder, Barcelona.

GOLEMAN, D, 1996
“Inteligencia emocional” Ed. Kairós, Barcelona.

KÜBLER-ROSS, E; 1994
“La mort: una aurora” Ed. Luciérnaga, Barcelona.

KÜBLER-ROSS, E; 1997
“La rueda de la vida” Ed. Grupo Zeta, Barcelona.

MASNOU, F; 1991
“Educació per a la convivència” Ed. Eumo Vic (Barcelona).

MÈLICH, J. C, 1989
“Situaciones-límite y educación. *Estudio sobre el problema de las finalidades educativas*”
PPU.Serie Psicopedagógica, Barcelona.

MUÑOZ REDÓN, J; 1997
“Filosofía de la felicidad” Ed. Empúries, Barcelona.

PONTARA, G; 1996
“Ética y generaciones futuras” Ed. Ariel Barcelona.

PUIG ROVIRA, J.M; 1996
“La construcción de la personalidad moral” Ed. Paidós, Barcelona.

REGUEIRO TENREIRO, M; 1997 (Coordinador)

“Revista galega do Ensino; *Especial sobre os valores* n. 15 Ed. Conselleria de Educación e Ordenación Universitaria. Dirección Xeral de Política Lingüística, Santiago de Compostela.

RIBERA I DÍAZ, J, GIRONELL I PAGÈS, M; 1988

“Valorem la realitat que ens envolta. *Treball didàctic per al foment dels valors a l'escola*” PPU Promociones y Publicaciones Universitarias S.A., Barcelona.

SAVATER, F; 1997

“El valor de educar” Ed. Ariel, Barcelona.

TAYLOR, S.J./BOGDAN, R., 1992

“Introducción a los métodos cualitativos de investigación” Ed. Paidós, Barcelona.

VEIRA VEIRA, J L; 1997

“Los valores sociales: entre el cambio y la continuidad” (Lección inaugural: Universidade da Coruña curso 1997-1998).

VILA-ABADAL, J;1998

“Valors vells, nous valors” Ed. Proa. La Mirada, Barcelona.

VIORST, J;1990

“Pérdidas necesarias” Ed. PLaza y Janés, Esplugues de Llobregat (Barcelona).

Llibres infantils i juvenils

CAPDEVILA, R / GAUDRAT, M. A.; 1987

“L’enterrament” Ed. La Galera, Barcelona.

CASCÓN SORIANO, P/ MARTÍN BERISTAIN, C; 1997

“La alternativa del juego I” Juegos i dinámicas de educación para la paz. Ed. Los libros de la catarata, Madrid.

CASCÓN SORIANO, P/ MARTÍN BERISTAIN, C; 1997

“La alternativa del juego II” Juegos i dinámicas de educación para la paz. Ed. Los libros de la catarata, Madrid.

CELA, J; 1991

“El doble secret de l’àvia” Ed. Empúries, Barcelona.

DE PAOLA, T;1973

“L’àvia de dalt i l’àvia de baix” Ed.Cruïlla, Barcelona.

GÒRRIZ, J;1996

“Adéu, Cecília” Ed.Empúries,Barcelona.

HEYNE, I;1991

“Cuando calla el ruiseñor”.Ed. Anaya, Madrid.

SOLÉ VENDRELL,C; 1985

“La lluna d’en Joan” Ed. Hymosa, Barcelona.

TEIXIDOR, E;1986

“Cada tigre té una jungla” Ed.Cruïlla, Barcelona.

FILMOGRAFIA

PONNETTE

MI VIDA COMO UN PERRO

MI CHICA

EL REY LEÓN

MÚSICA

CAMPANADES A MORT (Lluís Llach)